An Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí

Ráiteas Maidir le Treoirlínte Ginearálta d'Ionchúisitheoirí

An Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí

Ráiteas Maidir le Treoirlínte Ginearálta d'Ionchúisitheoirí

Brollach

Roimhe seo, i dTuarascálacha Bliantúla Oifig an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí do na blianta 1998 agus 1999, foilsíodh eolas faoi obair an Stiúrthóra agus a Oifige agus faoi na prionsabail ar a mbunaítear cinntí chun ionchúiseamh a dhéanamh.

Is é cuspóir an Ráitis seo maidir le Treoirlínte Ginearálta d'Ionchúisitheoirí ná prionsabail a leagan amach i dtéarmaí leathana ar prionsabail iad is ceart a úsáid mar threoir le linn ionchúisimh a thionscnamh agus a sheoladh in Éirinn. Tá sé beartaithe gur treoir ghinearálta a bheidh ann d'ionchúisitheoirí ionas go bhfuil polasaí cóir, réasúnaithe, comhréireach ann mar thaca don phróiseas ionchúisithe.

Déantar foráil le hAirteagal 30 de Bhunreacht na hÉireann gur in ainm an Phobail a ionchúiseofar coireanna. Creidimse go mbeidh an ráiteas seo ina chabhair i dtaca le tuiscint ar an bpróiseas ionchúisithe a mhéadú i measc na saoránach ar thar a gceann a thionscnaítear ionchúisimh.

Tá an ráiteas ar fáil freisin ar láithreán gréasáin na hOifige ag www.dppireland.ie

James Hamilton
Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí

Deireadh Fómhair 2001

Clár

1. Réamhrá 1

2. An Córas Ionchúisithe in Éirinn 3

3. Dualgas Ginearálta an Ionchúisitheora 7

4. An Cinneadh i dTaobh Ionchúiseamh a Dhéanamh 9

5. An Cúiseamh a Roghnaítear 17

6. An tIonchúisitheoir agus an tImscrúdaitheoir 19

7. Ról an Ionchúisitheora sa Chúirt 21

8. Nochtadh 25

9. Pléití Réamhthrialach Maidir le Pléadálacha 31

10. Achomhairc i gCoinne Ionchúisimh agus Athbhreithniú ar Phianbhreitheanna 35

11. Cearta na nÍospartach 39

12. Cionta Achoimre 43

Aguisín 1: An Clár Athstiúrtha d'Ógánaigh 47

Aguisín 2: Cumarsáid Neamhdhleathach leis an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí 53

1

Réamhrá

1. Réamhrá

1.1 Tá gá le hionchúiseamh cóir, éifeachtach ionas go bhfeidhmeoidh córas ceartais choiriúil go cuí agus go gcoimeádfar réimeas dlí agus oird ar bun. Tá leas ag na pearsana go léir a bhfuil baint acu le coir – an t-íospartach, an cúisí agus na finnéithe – agus ag an tsochaí ina hiomláine sa chinneadh i dtaobh an ndéanfar ionchúiseamh agus cén cion a bheidh ann, agus tá leas acu freisin i dtoradh an ionchúisimh.

1.2 Tá gach cás uathúil agus ní mór gach cás a bhreithniú ar a thuillteanais féin. Ar an ábhar sin, níl aon fhoirmle shimplí ann atá infheidhmithe chun freagra simplí a thabhairt ar na ceisteanna nach mór d'ionchúisitheoir aghaidh a thabhairt orthu. Ach tá prionsabail ghinearálta ann ar ceart úsáid a bhaint astu mar thaca don chur chuige maidir le hionchúiseamh; dá ainneoin sin, beidh ar an ionchúisitheoir, mar gheall ar fhíorais ar leithligh gach cáis, cumas breithiúnais agus roghnaithe a úsáid le linn na prionsabail sin a chur i bhfeidhm.

1.3 Is é cuspóir an "Ráitis maidir le Treoirlínte Ginearálta d'Ionchúisitheoirí" seo ná prionsabail a leagan amach i dtéarmaí ginearálta ar prionsabail iad is ceart a úsáid mar threoir le linn ionchúisimh a thionscnamh agus a sheoladh in Éirinn. Níl sé i gceist go gcealófaí leis aon treoracha níos mionsonraithe atá ann faoi láthair maidir le haon ní áirithe. Is é atá i gceist ná treoir ghinearálta a thabhairt d'ionchúisitheoirí maidir leis na nithe atá le cur san áireamh ag na céimeanna éagsúla d'ionchúiseamh ionas go mbeidh polasaí cóir, réasúnaithe, comhréireach ann mar thaca don phróiseas ionchúisithe.

1.4 Níl sé beartaithe leis an Ráiteas seo aon riail dlí a leagan síos agus ní leagtar aon riail dlí síos leis. An tOireachtas agus na cúirteanna a dhéanann rialacha dlí. Go feadh an méid go bhfuil rialacha dlí ann cheana féin lena rialaítear polasaí ionchúisithe tá sé beartaithe go léireodh an Ráiteas na rialacha sin. Níl an Ráiteas á eisiúint de bhun aon dualgais reachtúil ná de bhun aon chumhachta reachtúla.

1.5 Nuair a úsáidtear an téarma "ionchúisitheoir" sa Ráiteas ciallaíonn sé gach duine nó aon duine díobh seo a leanas, ach sin ag brath ar an gcomhthéacs ina n-úsáidtear an focal: An Stiúrthóir agus oifigigh an Stiúrthóra, na haturnaetha agus an fhoireann theicniúil dlí a sholáthraíonn seirbhís Aturnae don Stiúrthóir, na hAturnaetha Stáit áitiúla a sholáthraíonn seirbhís den sórt céanna i gceantair lasmuigh de Bhaile Átha Cliath, abhcóidí a ghníomhaíonn thar ceann an Stiúrthóra de réir mar is gá ó chás go cás, agus comhaltaí den Gharda Síochána a dhéanann ionchúiseamh thar ceann an Stiúrthóra. Tagann Aturnaetha agus abhcóidí faoi réir chaighdeáin ghairmiúla a ngairmeacha faoi seach agus níl sé i gceist go ndéanfadh an Ráiteas, ná ní fhéadfadh an Ráiteas, ionad na gcaighdeán sin a ghlacadh nó feidhm na gcaighdeán sin a mhaolú. A mhéid a bhaineann sé le hionchúisitheoirí a ghníomhaíonn thar ceann an Stiúrthóra, cé nach bhfuil siad fostaithe ag an Stiúrthóir, té sé beartaithe leis na caighdeáin agus an t-iompar a bhfuil an Stiúrthóir ag súil leo i gcás daoine a ghníomhaíonn thar a cheann.

1.6 Ní hionann feidhmiú na bprionsabal atá leagtha amach sa Ráiteas agus ceangal a chur ar an Stiúrthóir aon ghníomh áirithe a dhéanamh in aon chás áirithe, ná fhéadfaí ceangal den sórt sin a chur air dá bharr sin, agus ní chuireann sé srian ar an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí, ar a oifigigh, a ghníomhairí nó a abhcóidí le linn aon rogha a fheidhmiú go cuí a thugtar d'aon duine díobh maidir le breithniú a dhéanamh, ar a thuillteanais féin, ar aon chas áirithe nó ar aon shraith imthosca.

1.7 Ní airbheartaíonn an Ráiteas déileáil leis na ceisteanna go léir a d'fhéadfadh teacht chun cinn sa phróiseas ionchúisithe ná le gach gné de ról an ionchúisitheora i dtaca le cinneadh na gceisteanna sin. Tá sé beartaithe go mbeidh an Ráiteas ina dhoiciméad oibre agus, ag féachaint d'imthosca áirithe, beidh gá lena choigeartú nó beidh gá le nithe a chur leis. Dá réir sin, coimeádfar faoi athbhreithniú é agus athchóireofar é ó am go ham. Leagann an Ráiteas amach polasaithe agus treoirlínte a mbeartaítear ina leith go mbeidh feidhm acu ón data foilsithe. Ní gá go léiríonn sé polasaithe a bhí i bhfeidhm roimhe seo.

2

An Córas Ionchúisithe in Éirinn

2. An Córas Ionchúisithe in Éirinn

2.1 Ní thuairiscítear nó ní leagtar amach an córas ionchúisithe in Éirinn go hiomlán in aon doiciméad amháin ar leithligh. Is é is foras leis ná Bunreacht na hÉireann, 1937, agus an dlí reachtúil, go háirithe an tAcht um Ionchúiseamh i gCionta, 1974 lenar bunaíodh oifig an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí. D'fhorbair an córas ionchúisithe in Éirinn as an dlí coiteann agus is é an dlí coiteann, is é sin le rá an dlí atá ceaptha ag breithiúna, is bonn le cuid mhór cleachtas tábhachtach agus rialacha tábhachtacha in Éirinn.

2.2 Foráiltear mar a leanas le hAirteagal 30.3 de Bhunreacht na hÉireann:

> *"I gcás gach coir agus cion dá dtugtar in aon chuirt a bhunaltear faol Airteagal 34 den Bhunreacht seo, ach amháin cúirt dlínse achomaire, is in ainm an Phobail agus ar agra an Ard-Aighne, nó ar agra dhuine éigin eile a údaraítear ina chomhair sin de réir dlí, a dhéanfar an cúiseamh."*

2.3 Le hAlt 9(2) den Acht Breithiúnais Choiriúla, (Riara), 1924, tugtar cumhacht don Ard-Aighne (a dtugtaí "an Príomh-Atúrnae" air an tráth sin) chun gach ionchúiseamh a sheoladh in aon chúirt dlínse achoimre ach amháin na cinn sin a dhéanann Aire, Roinn Stáit nó duine eile atá údaraithe le dlí a ionchúiseamh.

2.4 Leis an Acht um Ionchúiseamh i gCionta, 1974, bunaíodh an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí mar oifigeach údaraithe de réir dlí chun gníomhú d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh in ainm an Phobail de réir mar a fhoráiltear in Airteagal 30.3 den Bhunreacht. Foráiltear mar a leanas le halt 3(1) d'Acht 1974:

> *"Faoi réir forálacha an Achta seo, comhlíonfaidh an Stiúrthóir na feidhmeanna go léir is féidir leis an Ard-Aighne a chomhlíonadh, díreach roimh thosach feidhme an ailt seo, maidir le hábhair choiriúla agus maidir le*

hachainíocha toghcháin agus achainíocha reifrinn agus forléireofar dá réir sin tagairtí don Ard-Aighne in aon reacht nó ionstraim reachtúil a bheidh i bhfeidhm díreach roimh an tosach feidhme sin."

Dá bhrí sin, thug Acht 1974 feidhm ionchúisithe, ar díotáil agus go hachomair, don Stuírthóir Ionchúiseamh Poiblí.

2.5 Foráiltear le hAlt 2 (5) d'Acht 1974 go mbeidh an Stiúrthóir neamhspleách ag comhlíonadh a fheidhmeanna dó. Le hAlt 6 den Acht neartaítear an neamhspleáchas sin trína fhoráil go bhfuil sé neamhdhleathach do dhaoine, seachas cosantóirí nó gearánaigh in imeachtaí coiriúla, nó daoine ar dóigh dóibh a bheith ina gcosantóirí, nó a gcomhairleoirí dlí nó liachta, daoine dá dteaghlach nó oibrithe sóisialacha, cumarsáid a dhéanamh leis an Stiúrthóir nó lena oifigigh d'fhonn a thabhairt go ndéanfaí cinneadh go dtarraingeofaí siar nó nach dtionscnófaí imeachtaí coiriúla nó aon chúiseamh áirithe in imeachtaí coiriúla.

2.6 Is oifig bheag í Oifig an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí ina bhfuil an Stiúrthóir agus líon beag oifigeach gairmiúil, idir abhcóidí agus aturnaetha, arb é an phríomhfheidhm atá acu ná cinntí a dhéanamh i ndáil le hionchúisimh choiriúla a thionscnamh nó a choimeád ar bun agus treoracha a thabhairt maidir le seoladh imeachtaí coiriúla. I dtaca leis an obair a bhaineann le láithriú thar ceann an Stiúrthóra sa chúirt, is iad a dhéanann í ná na haturnaetha lánaimseartha sna rannáin choiriúla d'Oifig an Phríomh-Aturnae Stáit, atá faoi rialú an Ard-Aighne ach atá le bheith ina gcuid d'Oifig an Stiúrthóra roimh i bhfad, nó na hAturnaetha Stáit, a oibríonn ar bhonn conartha leis an Ard-Aighne i gceantair den Stát lasmuigh de Bhaile Átha Cliath. Is iad na daoine a láimhseálann seoladh trialacha ar díotáil na abhcóidí atá ag cleachtadh ag an mbarra agus a fhostaítear chun feidhmiú thar ceann an Stiúrthóra ar bhonn ócáideach ó chás go cás.

2.7 Is in ainm an Stiúrthóra a thionscnaítear beagnach gach ionchúiseamh achomair a thionscnaítear sa Chúirt Dúiche. Go praiticiúil, is oifigigh den Gharda Síochána a thionscnaíonn an formhór mór acu gan teagmháil shonrach a dhéanamh le hOifig an Stiúrthóra ach amháin i gcásanna ina gceanglaítear ar an nGarda Síochána treoir a iarraidh ar an Stiúrthóir (féach mír 6.4 agus 12.3 thíos) nó i gcás ina n-iarrann siad treoracha ar chúis éigin eile. Nuair a dhéanann an Garda Síochána ionchúiseamh in ainm an Stiúrthóra gníomhaíonn siad de réir treoracha ginearálta a eisíonn Coimisinéir an Gharda Síochána ó am go ham tar éis comhairle a ghlacadh leis an Stiúrthóir. Dá ainneoin sin, bíonn comhaltaí den Gharda Síochána faoi rialú oibríochtúil an Choimisinéara, ní faoi rialú an Stiúrthóra.

2.8 Tá freagracht fhoriomlán ar an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí as ionchúisimh a thionscnamh ach níl rialú riaracháin aige ar gach gné den chóras ionchúiseamh. I dtuarascáil an Ghrúpa Staidéir ar an gCóras Ionchúiseamh Poiblí, a raibh iar-Rúnaí an Rialtais, an tUas. Dermot Nally, ina Chathaoirleach air, moladh go ndéanfaí na rannáin choiriúla in Oifig an Phríomh-Aturnae Stáit agus freagracht as na hAturnaetha Stáit áitiúla a aistriú chuig an Stiúrthóir. Tá na moltaí sin ceadaithe ag an Rialtas, agus tá obair ar siúl maidir lena gcur i bhfeidhm. Mhol Grúpa Nally nach ndéanfaí aon athrú ar a gcóras trína bhfostaítear abhcóidí chun cásanna a éistear ar díotáil a sheoladh.

2.9 Ach amháin i gcás dualgas áirithe a éiríonn faoi Acht an Gharda Síochána (Gearáin), 1986, is é sin le rá más rud é go bhfuil imscrúdú á dhéanamh ar chion líomhnaithe ag comhalta den Garda Síochána, níl aon fheidhm imscrúdaithe ag an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí. I gcóras cheartas coiriúil na hÉireann is feidhm de chuid an Gharda Síochána é cionta coiriúla a imscrúdú. Ina theannta sin, tá údaráis shainiúla imscrúdaithe ann maidir le hearnálacha áirithe coireachta, mar shampla an tÚdarás Iomaíochta i ndáil le cionta i gcoinne na nAchtanna Iomaíochta, brainse imscrúdaithe na gCoimisinéirí Ioncaim i ndáil le cionta a bhaineann le cáin ioncaim, agus an tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta i ndáil le cionta a bhaineann le sábháilteacht agus leas ag an obair. Tá oifig nua ar a dtugtar Stiúrthóir Forfheidhmithe Chorparáidigh á cur ar bun chun déileáil le cionta i gcoinne dlí cuideachtaí. Ní féidir leis an Stiúrthóir gearáin maidir le hiompar coiriúil a chuirtear chuige ach tarchuirtear iad chuig Coimisinéir an Gharda Síochána nó chuig ceann de na húdaráis imscrúdaithe eile chun cinntí agus bearta cuí a dhéanamh ina leith. Cé nach bhfuil aon fheidhm imscrúdaithe ag an Stiúrthóir, déanann sé féin agus a Oifig comhoibriú go tráthrialta leis an nGarda Síochána agus leis na húdaráis imscrúdaithe eile le linn dóibh imscrúduithe coiriúla a dhéanamh, go háirithe i dtaca le comhairle iomchuí a thabhairt maidir leis an dlí agus maidir le hionchúiseamh. Déantar an caidreamh idir ionchúisitheoirí agus imscrúdaitheoirí a phlé ar shlí níos iomláine i gCaibidil 6 thíos.

3

Dualgas Ginearálta an Ionchúisitheora

3. Dualgas Ginearálta an Ionchúisitheora

3.1 Tá sé de dhualgas ar an ionchúisitheoir gníomhú go hionraic, go cóir, go neamhchlaon agus go hoibiachtúil.

3.2 Is ceart don ionchúisitheoir gach tráth urraim a thabhairt do cheart bunúsach gach duine chun bheith comhionann le gach duine eile de réir dlí agus is ceart don ionchúisitheoir staonadh ó aon idirdhealú éagórach a dhéanamh.

3.3 Tá sé de dhualgas ar an ionchúisitheoir an coincheap uilechoiteann maidir le dínit an duine agus cearta an duine a urramú, a chosaint agus a chaomhnú.

3.4 Is ceart don ionchúisitheoir gach tráth riail an dlí, iomláine an chórais ceartais choiriúil agus an ceart chun trialach córa a chaomhnú.

3.5 Ní ceart don ionchúisitheoir ligean do leasanna ar leithligh nó do leasanna rannacha na do bhrú ón bpobal nó ó na meáin tionchar a imirt air; is ceart dó aird a thabhairt ar leas an phobail agus air sin amháin.

3.6 Is ceart na dualgais bhunúsacha sin a chomhlíonadh le linn gach gné d'obair an ionchúisitheora a dhéanamh, lena n-áirítear cinntí i dtaobh cúisimh a ionchúiseamh nó a tharraingt siar, i dtaobh achomhairc a thionscnamh, i dtaobh cinntí maidir leis an gcúiseamh atá le roghnú agus i dtaobh iompar an ionchúisitheora sa chúirt.

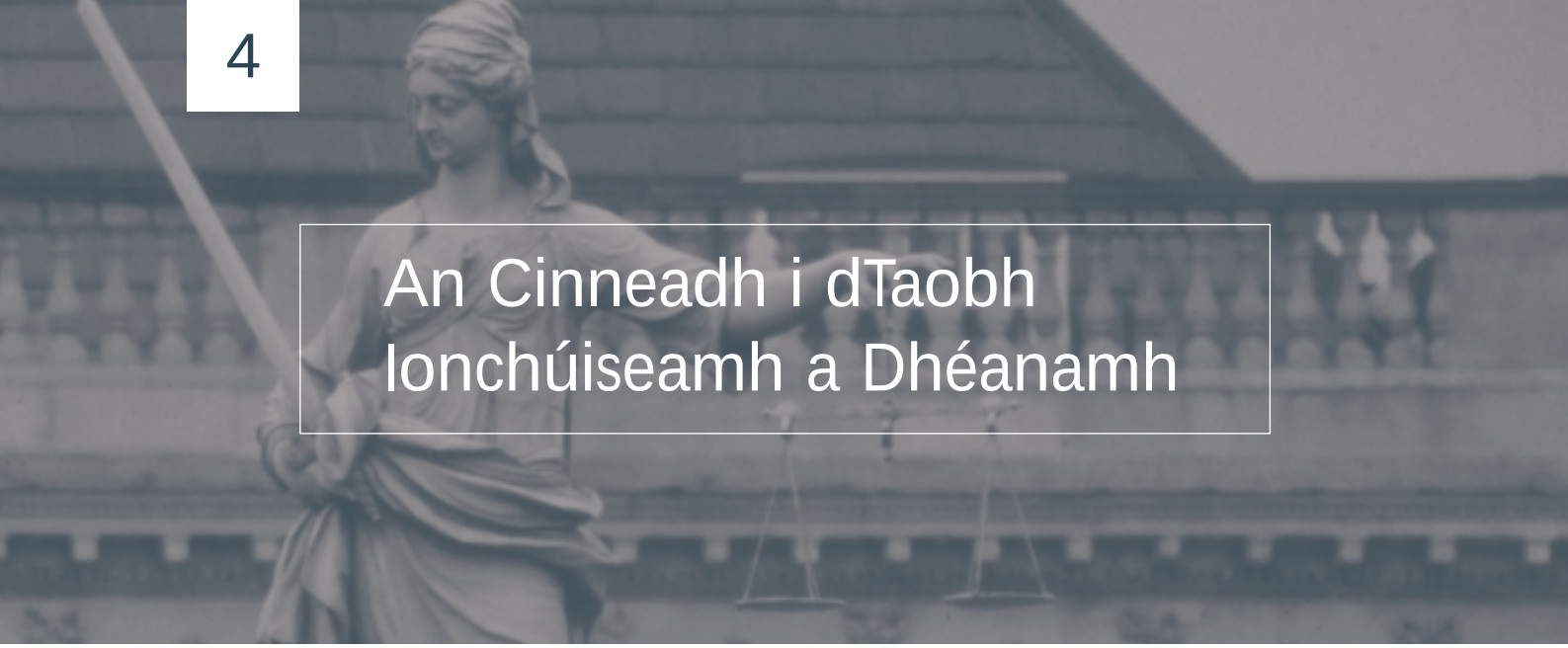

4

An Cinneadh i dTaobh Ionchúiseamh a Dhéanamh

4. An Cinneadh i dtaobh Ionchúiseamh a Dhéanamh

4.1 Tá tábhacht mhór ag gabháil leis an gcinneadh i dtaobh an ndéanfar nó nach ndéanfar ionchúiseamh. Is féidir leis an gcinneadh sin iarmhairtí tromchúiseacha a bheith aige maidir leis an duine lena mbaineann sé. Fiú amháin i gcás ina n-éigiontaítear duine cúisithe, d'fhéadfadh sé go n-áireofar ar na torthaí a ghabhann le hionchúiseamh cailleadh clú, cur isteach ar chaidreamh pearsanta, cailleadh fostaíochta agus costas airgeadais chomh maith leis an imní agus an tráma a bheadh ann tar éis cúiseamh i gcion coiriúil. I gcás íospartach agus a gcuid teaghlach, is féidir le cinneadh chun ionchúiseamh a dhéanamh a bheith ina ábhar goilliúna. Tar éis don íospartach cinneadh a dhéanamh chun coir a thuairisciú ar cinneadh é sin a d'fhéadfadh a bheith an-deacair go minic agus trámatach uaireanta, b'fhéidir go gceapfadh sé nó sí go bhfuiltear ag diúltú dó nó di nó nach bhfuiltear á chreidiúint nó a creidiúint.

4.2 Tá sé riachtanach, dá bhrí sin, breithniú cúramach a dhéanamh ar an gcinneadh i dtaobh ionchúiseamh a dhéanamh. Ach d'ainneoin na n-iarmhairtí tábhachtacha atá ann dá bharr sin do na daoine aonair lena mbaineann, is cinneadh é nach mór don ionchúisitheoir a dhéanamh ar an tslí is oibiachtúla is féidir.

4.3 Mar gheall ar an tábhacht a ghabhann leis an gcinneadh i dtaobh ionchúiseamh a dhéanamh agus ar an ngá le hoibiachtúlacht tá an ceart chun ionchúiseamh a dhéanamh forchoimeádta dó féin ag an Stát i ngach cás seachas mionchásanna. Go praiticiúil, organ de chuid an Stáit a thionscnaíonn beagnach gach ionchúiseamh coiriúil. In Éirinn, de bhua Airteagal 30 de Bhunreacht na hÉireann agus an Achta um Ionchúiseamh i gCionta, 1974, déantar gach coir agus gach cion seachas iad sin a ionchúisítear i gcúirteanna dlínse achoimre a thionscnamh in ainm an Phobail agus ar agra an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí, ach amháin earnáil an-teoranta cionta a ionchúisítear fós ar agra an Ard-Aighne. I gcás cionta indíotála a thionscnaítear ar agra an Stiúrthóra, is é an Stiúrthóir go pearsanta, nó oifigeach de chuid an Stiúrthóra atá údaraithe chun cinneadh den sórt sin a dhéanamh, a dhéanann an cinneadh i dtaobh an ndéanfar nó nach ndéanfar ionchúiseamh. Tá an staid maidir le cionta achoimre leagtha amach i gCaibidil 12 thíos.

Leas an Phobail

4.4 Mar is amhlaidh i gcórais eile dlí choitinn, cuid bhunúsach den chinneadh i dtaobh ionchúiseamh a dhéanamh is ea an mbeadh sé ar mhaithe le leas an phobail sin a dhéanamh. Faoi réir cás *prima facie* a nochtadh tríd an bhfianaise atá ar fáil, is ceart ionchúiseamh a thionscnamh nó is ceart leanúint d'ionchúiseamh má tá sé ar mhaithe le leas an phobail, agus ar mhaithe leis sin amháin.

4.5 Tá a lán nithe nach mór iad a bhreithniú le linn cinneadh a dhéanamh i dtaobh ionchúiseamh a bheith ar mhaithe le leas an phobail. Is minic a bhíonn leas an phobail soiléir ach, i gcásanna áirithe, beidh gnéithe de leas an phobail ar son agus i gcoinne ionchúiseamh a dhéanamh.

4.6 Tá leas an phobail soiléir a mhéid a bhaineann lena chinntiú go n-ionchúisítear coireanna agus go gciontaítear agus go bpionósaítear an ciontóir. Leanann sé as sin go mbeidh sé ar mhaithe le leas an phobail, i gcoitinne, coir a ionchúiseamh i gcás dóthain fianaise a bheith ann chun gur ceart sin a dhéanamh, mura rud é go bhfuil cúis éigin ann gan ionchúiseamh a dhéanamh ar cúis é atá bunaithe ar leas an phobail. Go praiticiúil, tugann an t-ionchúisitheoir faoi gach cás trína fhiafraí ar dtús an bhfuil an fhianaise sách maith chun gur ceart ionchúiseamh a dhéanamh. Más é "níl" freagra na ceiste sin ní dhéanfar ionchúiseamh. Más é "tá" an freagra, fiafróidh an t-ionchúisitheoir, sula ndéanfar cinneadh i dtaobh ionchúiseamh a dhéanamh, an bhfuil leas an phobail i bhfabhar ionchúisimh nó an bhfuil aon chúis ann gan ionchúiseamh a dhéanamh ar cúis í atá bunaithe ar leas an phobail.

Neart na Fianaise

4.7 D'fhéadfadh sé go measfaí gurb ionann cinneadh gan ionchúiseamh a dhéanamh mar nach bhfuil an fhianaise sách maith agus gné den bhreithniú a dhéantar maidir le "leas an phobail". Is féidir a rá nach bhfuil sé ar mhaithe le leas an phobail úsáid a bhaint as acmhainní poiblí chun cás a ionchúiseamh nach dócha, le réasún, go n-éireoidh leis. Thairis sin, dá dtarlódh sé go mbeadh ráta ard ionchúiseamh ann a leanann éigiontú astu d'fhéadfadh sé tarlú go mbainfí de mhuinín an phobail as an gcóras ceartais choiriúil.

4.8 Ní ceart ionchúiseamh a thionscnamh mura bhfuil cás *prima facie* ann i gcoinne an chúisí. Ciallaíonn sé sin go bhfuil fianaise inghlactha, shubstaintiúil, iontaofa ann go ndearna an cúisí cion coiriúil atá aitheanta sa dlí. Ní mór an fhianaise a bheith de chineál a d'fhágfadh go bhféadfadh giúiré, a bhfuil treoir chuí faighte aige faoin dlí iomchuí, tátal a bhaint as gan aon amhras réasúnach go raibh an cúisí ciontach sa chion ar ciontaíodh ina leith é nó í.

4.9 I dteannta a bheith sásta go bhfuil cás lom *prima facie* ann, ní ceart don ionchúisitheoir cúiseamh a leagan síos i gcás nach dóigh le réasún go bhfaighfear ciontú os comhair giúiré réasúnaigh nó os comhair breithimh i gcásanna a éistear gan ghiúiré. Níl aon fhoirmle bheacht mhatamaiticiúil ann chun freagra a thabhairt ar an gceist i dtaobh cad is brí le ar dóigh dó le réasún

go bhfaighfear ciontú. Níl an cleachtas ann riail a oibriú ar fúithi nach mór a mheas gur dóchúla ciontú ná éigiontú. Ach is léir nach ceart ionchúiseamh a thionscnamh mura bhfuil dóchúlacht ar bith ann, le fírinne, go bhfaighfear ciontú. I gcás an dóchúlacht go bhfaighfear ciontú a bheith íseal, d'fhéadfadh sé tarlú go ndéanfar nithe eile, lena n-áirítear tromchúis an chiona, a chur san áireamh nuair atáthar ag cinneadh an ndéanfar ionchúiseamh.

4.10 Le linn measúnú a dhéanamh ar an dóchúlacht go bhfaighfear ciontú, ní mór don ionchúisitheoir inghlacthacht, leordhóthanacht agus neart na fianaise a thabharfar le linn na trialach a mheas. Chuige sin, tá gá le cinneadh a dhéanamh nach cinneadh fánach é ach gur cinneadh é i dtaobh an ionann ráiteas, nó grúpa ráiteas, agus cás *prima facie.* Ní mór don ionchúisitheoir a mheas an dealraitheach go bhfuil finnéithe iontaofa agus inchreidte. D'fhéadfadh sé nach mbeadh líomhaintí i dtaobh éagóra coiriúla iontaofa ar a lán cúiseanna. D'fhéadfadh sé nach bhfuil bonn leo nó go bhfuil siad mí chruinn gan a bheith cumtha d'aon turas. D'fhéadfadh sé go n-éiríonn siad as earráid dhaonna nó d'fhéadfadh sé go ndéantar go mailíseach iad. Ní féidir glacadh le ráitis, dá bhrí sin, mar a thugtar iad agus ní féidir gníomhú dá réir gan breithniú a dhéanamh ar a n-inchreidteacht. Le linn measúnú a dhéanamh i dtaobh an dócha go bhfaighfear ciontú ní mór don ionchúisitheoir a chuimhneamh go bhfuil an dualgas ar lucht an ionchúisimh an giúiré a shásamh maidir le ciontacht an chúisí gan aon amhras réasúnach. Le linn breithniú a dhéanamh i dtaobh an ndéanfar ionchúiseamh, ní mór cuimhneamh ar an dualgas sin ar dualgas é a fhágann nach mór níos mó ná dóchúlacht a bheith ann.

4.11 Níl sé beartaithe anseo, fiú amháin dá mbeadh sé indéanta, na rudaí go léir a leagan amach nach mór don ionchúisitheoir a bhreithniú le linn measúnú a dhéanamh ar inghlacthacht agus neart na fianaise. Tá gach cás uathúil, agus tá éagsúlacht thaithí agus iompar an duine chomh mór sin nach féidir liosta iomlán a dhéanamh de na nithe go léir a d'fhéadfadh teacht chun cinn. D'fhéadfadh na ceisteanna seo a leanas a bheith ann:

a. An bhfuil forais ann chun a chreidiúint go bhféadtar fianaise a eisiamh, ag féachaint do phrionsabail na hinghlacthachta faoi Bhunreacht na hÉireann, sa dlí coiteann agus faoi reacht? Mar shampla, an ndearnadh fianaise admhála a fháil go cuí? An ndearnadh fianaise a fuarthas de thoradh cuardaigh nó urghabhála a fháil go cuí?

b. Más rud é go bhfuil an cás ag brath go hiomlán nó go páirteach ar admhálacha ag an duine a bhfuil drochamhras ann ina leith, an bhfuil forais ann chun a chreidiúint go bhféadfadh sé nach bhfuil na hadmhálacha iontaofa nuair a chuirtear san áireamh imthosca uile an cháis lena n-áirítear aois, éirim, staid mheabhrach agus tuiscint fhollasach an duine a bhfuil drochamhras ann ina leith? An bhfuil na hadmhálacha ar comhréir leis an méid atá inchruthaithe go hoibiachtúil? An bhfuil aon

chúis ann go ndéanfadh an duine a bhfuil drochamhras ann ina leith admháil bhréagach?

c. An léir go bhfuil finné ag déanamh áibhéile, nó go bhfuil cuimhne lochtach aige nó aici, nó go bhfuil sé nó sí naimhdeach nó cairdiúil i dtaca leis an gcúisí, nó go bhféadfadh sé nó sí a bheith neamhiontaofa ar shlí éigin eile? An raibh deis ag finné breathnú ar an rud a éilíonn sé nó sí go bhfaca sé nó sí?

d. An raibh finné comhréireach i dtaca leis an bhfianaise a thug sé nó sí? An réitíonn an fhianaise le hiompar an fhinné?

e. An bhfuil bunchúis ag finné chun bréag a insint nó gan an fhírinne iomlán a insint?

f. An bhféadfaí difear a dhéanamh d'iontaofacht fianaise mar gheall ar easláine nó éiglíocht mheabhrach nó choirp?

g. Cén sórt tionchair is dócha a bheidh ag finné? Conas a bheadh an finné in ann déileáil le croscheistiú?

h. Má tá coimhlint ann idir finnéithe, an bhfuil an choimhlint sin níos mó ná coimhlint is gnáth a bhíonn ann agus, dá bhrí sin, an lagaítear an cás dá barr?

i. Más rud é, os a choinne sin, nach bhfuil aon choimhlint ann idir finnéithe, an bhfuil aon rud ann is cúis le drochamhras go bhféadfadh sé go bhfuiltear tar éis scéal bréagach a chumadh?

j. An bhfuil na finnéithe riachtanacha go léir ar fáil chun fianaise a thabhairt, lena n-áirítear aon fhinné atá thar lear; is cert breithniú a dhéanamh i dtaobh an féidir fianaise a fháil trí nasc beo teilifíse, de bhun alt 28 den Acht um Fhianaise Choiriúil, 1992, nó trí litir iarrata a eisiúint faoin Acht um Cheartas Coiriúil, 1994.

k. An bhfuil na finnéithe riachtanacha go léir inniúil chun fianaise a thabhairt? Má tá, an bhfuil siad inordaithe? Má tá siad inniúil gan a bheith inordaithe, ar léirigh siad go bhfuil siad toilteanach fianaise a thabhairt sa chúirt?

l. I gcás inar leanaí na finnéithe, an dócha go mbeidh siad in ann fianaise mhionnaithe nó fianaise atá de réir na gcritéar in alt 27 den Acht um Fhianaise Choiriúil, 1992, a thabhairt? Cén tslí a rachaidh taithí ar thriail i bhfeidhm orthu? I gcás cionta gnéasacha nó cionta a bhfuil foréigean i gceist iontu, an ceart fianaise ó leanaí a thabhairt trí nasc teilifíse de réir alt 13 den Acht?

m. I dtaca le finnéithe a bhfuil éalang mheabhrach orthu, an bhfuil siad in ann cuntas intuigthe a thabhairt ar theagmhais atá bainteach leis na himeachtaí

ionas gur féidir a gcuid fianaise a thabhairt de bhun alt 27 den Acht um Fhianaise Choiriúil, 1992?

n. Más rud é gur dócha go mbeidh céannacht ina ghné thábhachtach den chás, cé chomh háititheach agus chomh hiontaofa atá fianaise na ndaoine sin a deir go gcéannaíonn siad an cúisí?

o. I gcás ina bhféadfadh amhras a bheith ann thairis sin maidir le mír áirithe fianaise, an bhfuil aon fhianaise neamhspleách ann i dtacaíocht leis an mír sin?

4.12 Le linn an fhianaise a mheas, is ceart don ionchúisitheoir freisin aird a thabhairt ar aon chosaintí is follasach atá ar fáil don chúisí nó atá léirithe ag an gcúisí.

4.13 Ní amháin nach mór an fhianaise a mheas i dtosach ach ní mór í a athbhreithniú ag gach céim de na himeachtaí. Beifear ag súil go léireoidh an t-imscrúdaitheoir tuairimí faoin bhfianaise nuair a tharchuirfear an cás chuig na húdaráis ionchúisimh. Mar an gcéanna, is ceart don Aturnae a dhéileálann leis an gcás aon tuairimí atá aige nó aici a léiriú. An Stiúrthóir nó duine dá oifigigh a dhéanamh an cinneadh príomha chun cúiseamh a dhéanamh nuair a tharchuirtear an comhad chuig Oifig an Stiúrthóra. Ag an gcéim seo, féadfaidh an Stiúrthóir nó a oifigeach a iarraidh ar na húdaráis imscrúdaithe tuilleadh oibre imscrúdaithe a dhéanamh. D'fhéadfadh sé nach cinneadh críochnaitheach é cinneadh gan cúiseamh a dhéanamh, go háirithe más é amháin is cúis leis an gcinneadh sin ná neamhdhóthanacht na fianaise. D'fhéadfadh sé gur fearr tionscnamh imeachtaí a chur siar mar gheall ar easpa fianaise seachas nach n-éireodh le himeachtaí mar go dtionscnaítear iad ró-luath. Nuair a chuirtear páipéir chuig abhcóide, bítear ag súil freisin go mbreithneoidh sé nó sí dóthanacht na fianaise, mar gurb inmholta aghaidh a thabhairt ar aon fhadhbanna den sórt seo a luaithe is féidir.

An bhfuil aon chúis ann gan ionchúiseamh a dhéanamh ar cúis í atá bunaithe ar leas an phobail?

4.14 Aon uair is deimhin leis an Stiúrthóir nó leis an oifigeach dá chuid atá ag déileáil leis an gcás go bhfuil dóthain fianaise ann chun gur ceart ionchúiseamh a thionscnamh nó a choimeád ar bun, is é an chéad rud eile atá le breithniú ná, ag féachaint do na fíorais inchruthaithe agus do na himthosca go léir atá i gceist, an gá, de réir leas an phobail, ionchúiseamh a dhéanamh. Níl aon riail ann nach mór gach cion a bhfuil dóthain fianaise ann ina leith a ionchúiseamh.

4.15 Ní hionann, ó chás go cás, na nithe a bheidh le cur san áireamh go cuí le linn a chinneadh an gá ionchúiseamh de réir leas an phobail. Mar atá luaite cheana féin, is gné de chuid leas an phobail é féachaint chuige go gciontaítear agus bpionósaítear an ciontóir agus go bpionósaítear coireacht. Dá thromaí an cion, agus dá fheabhas an fhianaise thacaíochta ina leith, is ea is lú an dóchúlacht go sárófar an leas sin le hábhar éigin eile. Is é an chéad rud atá le breithniú, dá bhrí

sin, le linn a mheas cén áit a bhfuil leas an phobail ná tromchúis an chiona líomhnaithe agus an bhfuil aon ghnéithe ann a mhéadaíonn leis an tromchúis nó a mhaolaíonn an tromchúis.

4.16 De ghnáth, is é is éifeacht leis na gnéithe méadaitheacha seo a leanas, nach liosta iomlán é, ná tromchúis an chiona a mhéadú agus má tá siad ann is mó an dóchúlacht gur gá ionchúiseamh a dhéanamh de réir leas an phobail:

a. más dócha go leanfaidh pionós suntasach as ciontú;

b. má bhí an cúisí i bpost údaráis nó iontaofachta agus más ionann an cion agus mí-úsáid an phoist sin;

c. más rud é go raibh an cúisí ina cheann feadhna nó ina eagraí i dtaca leis an gcion;

d. i gcás cion réamhbheartaithe a bheith ann;

e. i gcás ina ndearna grúpa an cion;

f. i gcás ina ndearnadh an cion de bhun plean mar chuid de choireacht eagraithe;

g. i gcás íospartach an chiona a bheith curtha faoi eagla nó gur fhulaing sé nó sí ionsaí, damáiste nó cur isteach pearsanta. Dá shoghonta an t-íospartach is ea is mó an tromchúis;

h. i gcás difríocht mhór a bheith ann idir aoiseanna iarbhír nó mheabhrach an chúisí agus an íospartaigh agus gur bhain an cúisí buntáiste as sin;

i. más rud é go bhfuil aon éilliú i gceist;

j. i gcás ciontuithe nó rabhaidh a bheith tugtha don chúisí roimhe sin agus baint acu leis an gcion láithreach;

k. más rud é go líomhnaíter go ndearna an cúisí an cion le linn a bheith faoi bhannaí, ar phromhadh, nó faoi réir pianbhreithe fionraithe nó ordaithe á cheangal ar an gcúisí an tsíocháin a choimeád agus a bheith dea-iompraíoch, scaoilte ar cheadúnas ó phríosún nó ó áit choinneála;

l. i gcás forais a bheith ann chun a chreidiúint gur dóigh go leanfar den chion nó go ndéanfar an cion athuair, mar shampla i gcás ina bhfuil fianaise ar iompar athfhillteach.

4.17 Os a choinne sin, is gnáth go ndéanann na gnéithe maolaitheacha seo a leanas, má tá siad ann, tromchúis an chiona a laghdú agus, ar an ábhar sin, go laghdaítear an dóchúlacht gur gá ionchúiseamh a dhéanamh de réir leas an phobail:

a. más dócha go bhforchuirfidh an chúirt pionós an-bheag nó pionós ainmniúil;

b. i gcás inar féidir a rá gur mionchaillteanas nó miondíobháil a bhí ann agus gurbh é ba chúis leis ná teagmhas aonair go háirithe más earráid breithiúnais ba chúis leis;

c. i gcás inar céadchion an cion, mura bhfuil sé tromchúiseach agus mura cion tromchúiseach é agus nach dócha go ndéanfar arís é.

4.18 I dteannta nithe a fhearann ar thromchúis ciona, áirítear an méid seo a leanas ar nithe eile a d'fhéadfadh teacht chun cinn le linn breithniú a dhéanamh i dtaobh an gá ionchúiseamh a dhéanamh de réir leas an phobail:

a. i gcás an ciontóir a bheith an-óg nó an-aosta nó ina bhfuil easláinte nó ina bhfuil míchumas suntasach mheabhrach nó coirp ar an gcúisí. I gcásanna den sórt sin, áfach, ní mór nithe eile a chur san áireamh ar nithe iad a léiríonn go bhfuil an cion tromchúiseach nó go bhfuil baol ann go ndéanfar an cion arís. I gcás ciontóirí óga is ceart an Clár Athstiúrtha d'Ógánaigh a bhreithniú. (Tá sonraí faoin gclár sin leagtha amach in Aguisín 1 den Ráiteas seo);

b. infhaighteacht agus éifeachtúlacht aon bheart malartach a d'fhéadfaí a úsáid in ionad ionchúisimh;

c. minicíocht cionta den chineál céanna leis an gcion atá líomhnaithe agus an gá le cosc, i gcoitinne agus i ndáil le himthosca áirithe an chiontóra;

d. an mbeadh na hiarmhairtí a ghabhann le hionchúiseamh dian nó leatromach ag féachaint d'imthosca áirithe an chiontóra;

e. dearcadh íospartach nó theaghlach íospartach an chiona líomhnaithe ar ionchúiseamh;

f. an éifeacht is dócha a bheadh ag cinneadh chun ionchúiseamh a dhéanamh, nó gan ionchúiseamh a dhéanamh, ar an íospartach nó ar theaghlach íospartaigh;

g. an mbeadh fad dóchúil agus costas trialach neamhréireach ag féachaint do thromchúis an chiona líomhnaithe agus do neart na fianaise;

h. an bhfuil an ciontóir toilteanach comhoibriú a dhéanamh i dtaca le ciontóirí eile a imscrúdú nó a ionchúiseamh, nó an bhfuil sé nó sí i ndiaidh déanamh amhlaidh cheana féin;

i. i gcás pianbhreith a bheith forchurtha ar an gciontóir cheana féin i ndáil le hábhar eile, an dócha go bhforchuirfí pionós breise;

j. an bhfuil ciontóir a bhfuil an cion admhaithe aige nó aici i ndiaidh a léiriú go bhfuil fíor-aiféala air nó uirthi agus go bhfuil sé nó sí toilteanach an éagóir a chúiteamh.

4.19 Is ceart don ionchúisitheoir, in aon chás inar tharla moill fhada ó rinneadh an cion, breithniú a dhéanamh, ag féachaint do chás-dlí na gcúirteanna, i dtaobh an bhfuil an mhoill sin de chineál a fhágann nach ceart leanúint ar aghaidh le hionchúiseamh. Ní hé cuspóir na míre seo iarracht a dhéanamh chun achoimre a dhéanamh ar an méid mór cás-dlí atá faoi láthair maidir leis an ábhar seo, ach áirítear an méid seo a leanas sna nithe a d'fhéadfadh a bheith ábhartha agus is ceart don ionchúisitheoir cuimhneamh orthu:

a. arbh é an ciontóir líomhnaithe ba chúis le haon mhoill nó ar chuidigh sé nó sí leis an mhoill sin;

b. an bhfuil déanamh an chiona nó freagracht an chiontóra líomhnaithe as tar éis teacht ar eolas le gairid;

c. i gcás ina raibh imscrúdú fada ina chúis, nó ina chuid de chúis, le haon mhoill, an raibh fad an imscrúdaithe réasúnach sna himthosca;

d. i gcás ina raibh moill ann ar thaobh an íospartaigh maidir leis an gcion a thuairisciú, aois an íospartaigh an tráth a rinneadh an cion agus an tráth a tuairiscíodh é;

e. an raibh tionchar ceannasach á imirt ag an gciontóir líomhnaithe ar an íospartach;

f. an bhfuil dochar iarbhír á dhéanamh don chiontóir líomhnaithe de thoradh aon mhoille nó imeacht aimsire.

4.20 Beidh ábharthacht na nithe sin agus nithe eile agus an tábhacht a chuirtear leo ag brath ar imthosca áirithe gach cáis.

4.21 I gcás gnéithe maolaitheacha a bheith ann i gcás áirithe, is ceart don ionchúisitheoir breithniú a dhéanamh i dtaobh an gnéithe iad is ceart a chur san áireamh ag an gcúirt a fhorchuirfidh pianbhreith má chiontaítear duine seachas nithe is ceart a bheith ina gcúis le cinneadh gan ionchúiseamh a dhéanamh. Dá ainneoin sin, i gcás nach bhfuil an cion líomhnaithe chomh tromaí sin gur léir gur gá ionchúiseamh a dhéanamh, is ceart don ionchúisitheoir breithniú a dhéanamh i dtaobh an gá ionchúiseamh a dhéanamh de réir leas an phobail.

4.22 De bhua alt 6 den Acht um Ionchúiseamh i gCionta, 1974, nó alt 2(4) den Acht um Cheartas Coiriúil, 1993, coisctear ar an ionchúisitheoir breithniú a dhéanamh ar chumarsáidí neamhdhleathacha áirithe le linn cinneadh a dhéanamh i dtaobh ionchúisimh nó i dtaobh athbhreithniú a lorg ar phianbhreith ar fhoras trócaire míchuí. Tá cóip de na hailt lena mbaineann leagtha amach in Aguisín 2.

5

An Cúiseamh a Roghnaítear

5. An Cúiseamh a Roghnaítear

5.1 Is feidhm thábhachtach í roghnú an chúisimh agus, de ghnáth, tagann sé faoi réim eisiatach an ionchúisitheora.

5.2 Ina lán cásanna, nochtfaidh an fhianaise líon cionta a d'fhéadfadh a bheith ann. Is ceart a bheith cúramach chun a chinntiú go léiríonn an cúiseamh nó na cúisimh go leordhóthanach tromchúis an iompair choiriúil a bhfuil fianaise ann ina leith agus go soláthróidh an cúiseamh nó na cúisimh bonn cuí don chúirt le haghaidh pianbhreithe. De ghnáth, is é an cúiseamh, nó is iad na cúisimh, a dhéanfar na an ceann nó na cinn is tromchúisí a nochtar leis an bhfianaise. Ach níl aon oibleagáid dlí ann chun an cúiseamh is tromchúisí a dhéanamh. Tá feidhm ag an ábhar breithnithe céanna, i gcás cúiseamh a roghnú, atá ag an gcinneadh chun ionchúiseamh a dhéanamh, mar a thuairiscítear i gCaibidil 4, agus d'fhéadfadh sé go mbeidh imthosca ann is leor chun cúiseamh a dhéanamh atá níos lú ná mar a bheadh indéanta de réir na fianaise.

5.3 Tá sé tábhachtach nach ndéanfaidh an t-ionchúisitheoir "ró-chúiseamh", is é sin le rá ní ceart cúisimh atá níos tromaí ná mar is ceart de réir na fianaise a dhéanamh le hintinn an cosantóirí a spreagadh chun pléadáil ciontach i gcúiseamh níos lú. Ní ceart don ionchúisitheoir aon chúisimh a dhéanamh seachas iad sin is ceart a dhéanamh de réir na bhfíoras mar atá ar eolas an tráth sin. Go háirithe, ní mór breithniú an-chúramach a dhéanamh i dtaobh cé acu dúnmharú nó dúnorgain an cúiseamh cuí i gcás dúnbhásaithe.

5.4 Más féidir, is ceart don ionchúisitheoir staonadh ó líon rómhór cúiseamh a dhéanamh de thoradh na sraithe céanna fíoras. Is fearr go mbeadh sé d'aidhm ag an ionchúisitheoir cúiseamh aonair a roghnú a léiríonn go leordhóthanach cineál agus méid an iompair choiriúil ach, in aon chor, is ceart an líon cúiseamh a choimeád chomh híseal agus is féidir ag féachaint do na prionsabail dár tagraíodh cheana féin.

5.5 De ghnáth, níl cúisimh i leith comhcheilge oiriúnach i gcás inarb ionann an t-iompar atá i gceist agus cion substainteach agus go bhfuil dóthain fianaise iontaofa ann mar thaca do chúiseamh i leith an chiona sin. Ach bíonn ócáidí ann nuair is é cúiseamh i leith comhcheilge an t-aon slí amháin, agus nuair is é an beart oiriúnach é, chun gníomhú de bhun na fianaise atá ar fáil. I gcás ina mbeartaítear cúiseamh i leith comhcheilge a dhéanamh, nó leanúint le cúiseamh den sórt sin, i gcoinne líon cúisithe i gcomhpháirt, is ceart go gcuimhneoidh an t-ionchúisitheoir ar an mbaol go bhféadfadh an triail éirí an-chasta nó an-fhada.

5.6 Le linn breithniú a dhéanamh maidir leis an gcúiseamh cuí is ceart don Stiúrthóir agus dá fhoireann tuairimí an Gharda Síochána, an Aturnae, agus an abhcóide má tá treoracha tugtha, a bhreithniú. In ionchúisimh achoimre is oifigeach de chuid an Gharda Síochána a roghnóidh an cúiseamh sa chuid is mó cásanna agus is ceart dó nó di gníomhú de réir na dtreoirlínte ginearálta seo nó de réir cibé treoracha a eisíonn an Coimisinéir ó am go ham ar chomhairle an Stiúrthóra. Déantar nithe a bhaineann le roil an Gharda Síochána agus an Stiúrthóra faoi seach a phlé níos mine i gCaibidil 6.

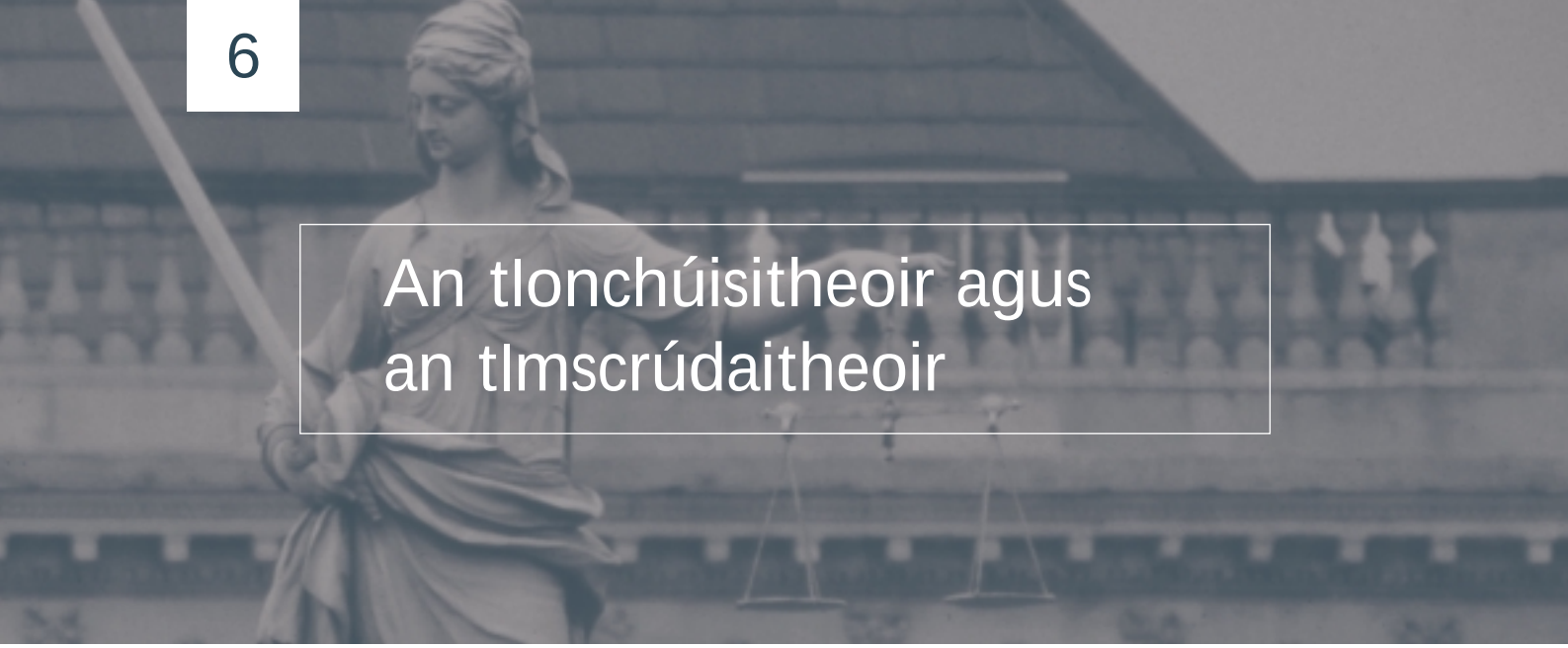

6

An tIonchúisitheoir agus an tImscrúdaitheoir

6. An tIonchúisitheoir agus an tImscrúdaitheoir

6.1 Mar riail ghinearálta, is ceart don Gharda Síochána nó imscrúdaitheoirí eile iarrataí ar chomhairle ón Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí a dhéanamh i scríbhinn. Áirítear sa chomhairle sin comhairle maidir leis na nithe seo a leanas:

a. cé na cúisimh choiriúla atá ar fáil, lena n-áirítear:

i an bhfuil dóthain fianaise ann mar thaca do chúiseamh;

ii inghlacthacht na fianaise;

iii an cúiseamh is oiriúnaí sna himthosca;

b. staid láithreach an dlí;

c. an ceart déileáil le hábhar go hachomair nó ar díotáil;

d. comhairle maidir le cásanna sonraithe nó athbhreithniú breithiúnach;

e. comhairle maidir le fianaise a nochtadh.

6.2 Go bunúsach, is faoin imscrúdaitheoir atá sé a chinneadh comhairle a lorg i ndáil leis na cúisimh chuí roimh chúiseamh a dhéanamh. A mhéid a bhaineann le cásanna dúnbhásaithe, cionta gnéasacha, cásanna tráchta bóthair a ngabhann bás leo, cásanna faoin Acht um Rúin Oifigiúla, cásanna ina mbeartaítear a iarraidh ar an Stiúrthóir triail a sheoladh sa Chúirt Choiriúil Speisialta faoi ailt 45 go 47 den Acht um Chiontaí in Aghaidh an Stáit, 1939, cásanna atá bainteach le substaintí pléascacha, agus cásanna atá bainteach le héilliú, áfach, ní ceart cúiseamh a dhéanamh gan treoracha sonracha a fháil ón Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí.

6.3 Más rud é go mbeidh cúiseamh déanta gan treoracha a fháil ó Oifig an Stiúrthóra, agus go bhfuiltear ag leanúint ar aghaidh leis an gcás ar díotáil, is ceart treoracha a lorg sula gcuirtear an cúisí ar aghaidh lena thriail nó lena triail.

6.4 Ní mór don Gharda Síochána na hábhair seo a leanas a tharchur chuig Oifig an Stiúrthóra le comhairle a fháil agus, más cuí, le treoracha a fháil de réir treoracha mionsonraithe atá eisithe ag Coimisinéir an Gharda Síochána chuig comhaltaí an fhórsa:

a. aon chás ina mbeartaítear eiseachadadh an chúisí a lorg;

b. an ceart nó nach ceart díolúine a dheonú do chomhchoirí;

c. an ceart cás a shonrú nó an ceart athbhreithniú breithiúnach a lorg;

d. cásanna áirithe atá bainteach le líomhaintí i gcoinne comhaltaí den Gharda Síochána;

e. aon chás inar gá ceadú an Stiúrthóra a fháil chun na himeachtaí a thosú (féach mír 12.3 thíos);

f. aon chás atá bainteach le ponc nua nó le ponc tábhachtach dlí nó atá bainteach le ceist dlí nach bhfuil aon fhasach Éireannach ann le déanaí ina leith;

g. nithe a bhfuil íogaireacht áirithe nó spéis neamhghnách i measc an phobail ag baint leo, mar shampla líomhaintí maidir le héilliú nó mí-iompar ag oifigigh phoiblí.

7

Ról an Ionchúisitheora sa Chúirt

7. Ról an Ionchúisitheora sa Chúirt

7.1 Is minic nach dtuigtear ról an ionchúisitheora i gceart. D'fhéadfadh sé go mbeadh an pobal, íospartaigh agus finnéithe ag súil go gcomhlíonfaidh an t-ionchúisitheoir a chuid nó a cuid feidhmeanna ar shlí nach bhfuil indéanta.

7.2 Is é aidhm an ionchúisitheora na a chinntiú go sroichtear fíorasc cóir ag deireadh phróiseas na trialach, ní hé go ndéanfaidh sé nó sí iarracht chun ciontú a fháil ar ais nó ar éigean. Mura ndéanfaidh an t-ionchúiseamh an breitheamh nó an giúiré a shásamh maidir le ciontacht an chúisí gan aon amhras réasúnach is é an fíorasc cuí na fíoras "neamhchiontach".

7.3 Ní hionann dualgas an ionchúisitheora iarracht a dhéanamh fíorasc cóir a bhaint amach agus a rá nár chóir dó an cás a ionchúiseamh go bríomhar. Is é dualgas an ionchúisitheora ná an cás a chur i láthair go cóir, ach go hoilte agus go daingean freisin, iarracht a dhéanamh an fhianaise iomlán atá ábhartha agus inghlactha a chur os comhair na cúirte, agus cabhrú leis an gcúirt trí aighneachtaí a thabhairt atá oiriúnach do na fíorais.

7.4 Ní ceart d'ionchúisitheoir argóint a dhéanamh ar son fíorais nach léiriú cruinn cóir é ar an bhfianaise ná ní ceart dó nó di aon tuairim dlí a chur chun cinn go feasach más tuairim í nach léiriú cruinn é ar an dlí. Má tá údarás ann atá chontrártha do na tuairimí dlí atá á leagan os comhair na cúirte ag an ionchúisitheoir, agus eolas ag an ionchúisitheoir air, ní mór an t-údarás sin a chur in iúl don Chúirt.

7.5 Is ceart d'ionchúisitheoir, mar chuid de chás an ionchúisimh, gach fianaise inchreidte, ábhartha agus inghlactha a chur os comhair na cúirte mura rud é:

a. go dtoilíonn an chosaint gan an fhianaise a thabhairt ar aird;

b. gur suíodh ní áirithe trí fhianaise eile a chur os comhair na cúirte agus nach ndéantar dochar don chúisí ó tharla nach bhfuil finné áirithe á ghlaoch;

c. nach bhfuil finné ar fáil.

7.6 Níl an t-ionchúisitheoir faoi oibleagáid fianaise a chur os comhair na cúirte má mheasann sé nó sí nach bhfuil an fhianaise inchreidte, iontaofa agus muiníneach: *The State (Director of Public Prosecutions) -v- District Justice McMenamin,* (High Court, Barron J., 23 March 1996). Ní ceart ráiteas de chuid finné nach mbeartaítear a ghlaoch thar ceann an ionchúisimh a chur san áireamh sa Leabhar Fianaise. I gcás ina gcinneann an t-ionchúisitheoir gan finné a ghlaoch a bhfuil a ráiteas sa Leabhar Fianaise is ceart an méid sin a chur in iúl don chosaint a luaithe is indéanta le réasún agus, más féidir agus má larrann an chosaint amhlaidh, is ceart socruithe a dhéanamh chun a chur faoi deara go mbeidh an finné sa chúirt le gur féidir leis an gcosaint é nó í a úsáid mar chuid dá cás.

7.7 Ní mór croscheistiú cúisí i dtaobh creidiúnaí nó bunchúise a sheoladh go cóir. Maidir le hábhar a chuirtear os comhair cúisí, ní mór a mheas ar fhorais réasúnacha go bhfuil sé cruinn agus gur ceart é a úsáid in imthosca na trialach.

7.8 Faoin mBunreacht agus faoin Acht um Ionchúiseamh i gCionta, 1974, údaraítear don Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí ionchúisimh a thionscnamh agus leanúint d'ionchúisimh in ainm Mhuintir na hÉireann. Is é atá i gcoir ná cion i gcoinne an Phobail, i gcoinne na sochaí ina hiomláine, ar cuid di an t-íospartach atá i gceist. Sa phróiseas coiriúil is é an Pobal a thagann chun na cúirte chun ceartas a lorg. Is ionann triail choiriúil agus coimhlint idir an Pobal agus an cúisí, ní idir an t-íospartach agus an cúisí. Ní chiallaíonn sé sin, áfach, go bhfuil an t-íospartach le fágáil gan rochtain ar cibé cúnamh agus comhairle a fhéadfaidh na dlíodóirí ionchúisimh atá ag feidhmiú thar ceann an Phobail a thabhairt dó nó di go cuí. Tá oibleagáidí Aturnaetha agus abhcóidí ionchúisimh i leith íospartach leagtha amach níos mine i gCaibidil 11 thíos.

Ról an ionchúisitheora sa phróiseas pianbhreithe

7.9 Nuair a láithríonn an t-ionchúisitheoir ag éisteacht maidir le pianbhreith a ghearradh bíonn na dualgais seo a leanas air nó uirthi:

a. a chinntiú go bhfuil an fhianaise go léir a bhaineann le pianbhreith a ghearradh os comhair na cúirte, cibé acu atá nó nach bhfuil an fhianaise sin fabhrach do chúisí;

b. go háirithe, a chinntiú go bhfuil an fhianaise iomchuí go léir agus aighneachtaí cuí maidir le tionchar an chiona ar an íospartach os comhair na cúirte, de réir fhorálacha alt 5 den Acht um Cheartas Coiriúil, i leith cionta lena mbaineann an fhoráil sin;

c. ina theannta sin, a chinntiú go bhfuil an fhianaise iomchuí go léir maidir le himthosca, cúlra agus stair an chúisí, agus ciontuithe atá ag an gcúisí roimhe sin, más ann, os comhair na cúirte mar aon le haon fhianaise atá ar fáil a bhfuil baint aici leis na himthosca ina ndearnadh an cion ar fianaise í ar dóigh di a bheith ina cabhair don chúirt le linn an phianbhreith chuí a chinneadh;

d. a chinntiú go bhfuil eolas ag an gcúirt ar an réimse roghanna atá ar fáil aici maidir le pianbhreith a ghearradh;

e. aird na cúirte a tharraingt ar aon údarás nó reachtaíocht iomchuí a d'fhéadfadh a bheith ina chabhair le linn an phianbhreith chuí a chinneadh;

f. cabhrú leis an gcúirt chun nach ndéanfar earráid inachomhairc, agus aird na cúirte a tharraingt ar aon earráid fíorais nó dlí a dhéanfaidh an chúirt le linn pianbhreith a ghearradh.

7.10 Ní mór don ionchúisitheoir eolas a fháil, agus más gá, eolas a thabhairt don chúirt maidir le haon sriantachtaí dlíthiúla i dtaca le pianbhreith a ghearradh. Ní mór don ionchúisitheoir fios a bheith aige nó aici cad é an phianbhreith is déine atá ann agus an bhfuil dlínse ag an gcúirt aon phianbhreith ar leith a ghearradh. Tá sé de dhualgas ar an ionchúisitheoir freisin déileáil le haon cheisteanna a d'fhéadfadh teacht chun cinn maidir le forghéilleadh, cúiteamh nó aiseag.

7.11 I gcás difríocht shuntasach a bheith ann idir an bonn fíorasach ar dá réir a phléadálann cúisí ciontach agus an cás a chuireann an t-ionchúiseamh chun cinn, tá ról áititheach ann don ionchúisitheoir i dtaca le hiarracht a dhéanamh na fíorais ar ceart don chúirt a pianbhreith a bhunú orthu a shuíomh.

7.12 Nuair a chuireann an chosaint nithe chun cinn mar mhaolú ar nithe iad a bhfuil an t-ionchúiseamh in ann a chruthú ina leith go bhfuil siad mícheart agus ar nithe iad, dá nglacfaí leo, a d'fhéadfadh a thabhairt ar an gcúirt leanúint ar aghaidh ar bhonn mícheart, is ceart don ionchúisitheoir, ar dtús, a chur in iúl don chosaint nach nglactar le maolú. Más rud é go leanfaidh an chosaint ar aghaidh leis an argóint i leith maolaithe, tá sé de dhualgas ar an ionchúisitheoir a iarraidh ar an gcúirt a thabhairt ar an gcosaint an t-ábhar atá faoi dhíospóid a chruthú agus, más gá, fianaise ionchúisimh a éisteacht mar fhrisnéis.

7.13 I gcás ina bpléadálann an cúisí ciontach, tá sé de dhualgas ar an ionchúisitheoir a chinntiú go dtacaíonn na fíorais a leagtar os comhair na cúirte le gach uile chomhchuid de na cúisimh a bheidh déanta agus atá riachtanach chun bonn atá sách fíorasach a chur ar fáil le gur féidir pianbhreith a ghearradh.

7.14 Ní ceart don ionchúisitheoir iarracht a dhéanamh a áitiú ar an gcúirt pianbhreith mhíchuí a ghearradh ná ní ceart pianbhreith de mhéid áirithe a mholadh.

7.15 Más rud é go lorgóidh an chúirt tuairimí an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí i dtaobh an measann sé gur gá pianbhreith coimeádta a ghearradh, ní ceart don ionchúisitheoir a thuairimí nó a tuairimí féin a léiriú maidir leis an ábhar ach is ceart dó nó di tuairimí an Stiúrthóra a thabhairt. Má lorgaíonn an chúirt tuairimí an Stiúrthóra is ceart don abhcóide treoracha a lorg faoin ábhar. Is ceart a rá go soiléir leis an gcúirt go gcaithfeadh an Stiúrthóir, d'fhonn treoracha a thabhairt i gcás den sórt sin, gach ábhar iomchuí atá os comhair na Cúirte a fheiceáil lena n-áirítear gach tuarascáil agus gach scríbhinn d'fhianaise iomchuí, agus go gcaithfeadh sé dóthain ama a bheith aige chun breithniú cuí a dhéanamh roimh thuairim a thabhairt.

8

Nochtadh

8. Nochtadh

8.1 Tá oibleagáid ar an ionchúiseamh gach fianaise iomchuí atá ina sheilbh a nochtadh don chosaint. Tá ceart ag duine a chúisítear i gcion coiriúil sonraí a fháil, ar dtús, faoi fhianaise an ionchúisimh atá le húsáid ag an triail agus, ina dhiaidh sin, fianaise a fháil atá ag an ionchúiseamh agus nach mbeartaíonn an t-ionchúiseamh a úsáid más rud é go bhféadfadh an fhianaise sin a bheith ábhartha nó ina chabhair don chosaint. Déantar méid an dualgais maidir le nochtadh a chinneadh de réir choincheapa an cheartais bhunreachtúil, an cheartais nádúrtha, nósanna imeachta córa agus próisis chuí agus, chomh maith leis sin, de réir prionsabal reachtúil. Le hAirteagal 38.1 de Bhunreacht na hÉireann ráthaítear an ceart chun triail a fháil mar is cuí de réir dlí; le linn triail den sórt sin ní mór deis éifeachtach a thabhairt don chúisí freagra a thabhairt ar chás an ionchúisimh. Le Coinbhinsiún na hEorpa um Chearta an Duine ráthaítear ceart an chúisí chun éisteacht chóir a fháil agus chun mioneolas a fháil, go pras, i dteanga a thuigeann sé, ar chineál agus ar chúis an chúisimh atá á chur ina leith. Tá difríocht ann, i dtaca le scóip an dualgais maidir le nochtadh, idir cásanna atá intriailte go hachomair sa Chúirt Dúiche agus cásanna atá intriailte ar díotáil.

Ionchúisimh Achoimre

8.2 Tá sainmhíniú déanta ag an gCúirt Uachtarach in *D.P.P. -v- Gary Doyle* [1994] 2 IR286. I bhfianaise an bhreithiúnais sin, is ceart don ionchúiseamh na prionsabail seo a leanas a urramú:

a. Níl aon dualgas ginearálta ar an ionchúiseamh i gcás achomair chun ráitis na bhfinnéithe beartaithe a thabhairt roimh ré cibé acu a d'iarr nó nár iarr an chosaint iad.

b. Is é an tástáil atá le cur i bhfeidhm ag cúirt ar iarratas ón gcosaint na ráitis a úsáidfidh an t-ionchúiseamh a fháil roimh an triail ná an ceart déanamh amhlaidh ar mhaithe le ceartas de réir fhíorais an cháis áirithe (cás *Doyle,* l. 301). Ní mór riachtanais an cheartais a chur san áireamh i ndáil le tromchúis an chúisimh agus i ndáil leis na hiarmhairtí don chúisí. D'fhéadfadh sé nach gá ráitis a thabhairt i mionchásanna. Ta tábhacht le castacht an cháis freisin. Áirítear an méid seo a leanas ar na nithe a shainaithin an Chúirt Uachtarach in *Doyle* mar nithe a d'fhéadfadh a bheith ábhartha le linn don chúirt cinneadh a dhéanamh:

> " *(a) tromchúis an chúisimh;*
>
> *(b) tábhacht na ráiteas nó na ndoiciméad;*
>
> *(c) ar tugadh dóthain eolais don chúisí cheana féin maidir le cineál agus substaint an chúisimh;*
>
> *(d) an dóchúlacht nach bhfuil aon bhaol ann go ndéanfar éagóir mura dtabharfar na ráitis nó na doiciméid lena mbaineann don chúisí."* (cás *Doyle,* l. 302).

c. Le linn cinneadh a dhéanamh i dtaobh ráitis a thabhairt is ceart dom ionchúisitheoir aird a thabhairt ar na prionsabail atá leagtha amach i gcás *Doyle* agus dá dtagraítear thuas.

d. Is ceart iarraidh ón gcosaint ar ráitis a bhreithniú i gcomhthéacs na bhfinnéithe a bheartaítear a ghlaoch le linn na trialach agus is ceart a chinneadh an gá nochtadh de réir phrionsabail *Doyle.* Is faoin gcosaint é go príomha, le linn ráitis a iarraidh i gcásanna achoimre, an chúis nó na cúiseanna a thabhairt i dtaobh cén fáth a measann a cúisí gur ceart ráitis a thabhairt. Más rud é nach dtabharfaidh an chosaint aon chúis, nó aon chúis réasúnach, chun nochtadh a dhéanamh agus gur léir nach cás é nach gá nochtadh a dhéanamh ina leith de réir phrionsabail *Doyle,* ansin ní gá iad a thabhairt gan ordú ón gcúirt.

e. Má tá cúis éigin ann, a éiríonn as imthosca áirithe cáis, le gur gá, ar mhaithe le ceartas, sonraí an cháis a nochtadh roimh ré, cibé acu trí ráitis a thabhairt nó ar shlí eile, is ceart sin a dhéanamh is cuma an bhfaightear nó nach bhfaightear iarraidh chuige sin.

f. Is ceart ráitis nó faisnéis nach mbeartaítear a thabhairt ar aird le linn trialach achoimre a thabhairt don chosaint más gá sin ar mhaithe le ceartas. Is ceart sin a dhéanamh is cuma an bhfaightear nó nach bhfaightear iarraidh chuige sin. Áirítear anseo ráitis nó faisnéis a bhféadfaí

a mheas le réasún ina leith gur cabhair iad don chosaint fiú amháin má mheasann an t-ionchúisitheoir nach bhfuil siad iontaofa.

g. Cé gur éirigh cás *Doyle* as cionta indíotáilte a rabhthas ag déileáil leo go hachomair, tá na prionsabail atá leagtha amach sa chás sin infheidhme maidir le gach cion atá a thriail go hachomair.

Ionchúisimh ar Díotáil

8.3 I gcás ina bhfuiltear chun déileáil le cás trí thriail ar díotáil tá dualgas reachtúil ar an ionchúiseamh de bhun alt 4B agus 4C den Acht um Nós Imeachta Coiriúil, 1967,arna gcur isteach le halt 9 den Achtum Cheartas Coiriúil, 1999, ábhair áirithe a thabhairt don chúisí ina leagtar amach an fhianaise a bheartaítear a thabhairt ar aird i gcoinne an chúisí. De ghnáth, gairtear an Leabhar Fianaise de na doiciméid dá bhforáiltear in alt 4(B). Go bunúsach, is é sin an fhianaise a bheartaíonn an t-ionchúiseamh a thabhairt ar aird ag an triail. Is ceart na doiciméid seo a leanas a chur san áireamh sa Leabhar Fianaise:

a. ráiteas ar na cúisimh i gcoinne an chúisí;

b. cóip d'aon fhaisnéis mhionnaithe i scríbhinn ar ar tionscnaíodh na himeachtaí;

c. liosta de na finnéithe a bheartaítear a ghlaoch ag an triail;

d. ráiteas ar an bhfianaise a bhfuiltear ag súil ina leith go dtabharfaidh gach finné díobh í,

e. cóip d'aon doiciméad ina bhfuil faisnéis a bheartaítear a thabhairt i bhfianaise de bhun Chuid II den Acht um Fhianaise Choiriúil, 1992;

f. más iomchuí, cóip de dheimhniú de bhun alt 6 (1) den Acht um Fhianaise Choiriúil, 1992; agus

g. liosta d'fhoilseáin (más ann).

De bhun alt 6 (4) d'Acht 1967, má bheartaíonn an t-ionchúisitheoir fianaise bhreise nó finnéithe breise a ghairm nó má tógadh fianaise ar mhodh teistíochta, is ceart don ionchúisitheoir aon cheann de na doiciméid seo a leanas is infheidhme a sheirbheáil ar an gcúisí agus a thabhairt don chúirt:

a. liosta d'aon fhinnéithe breise a bheartaíonn an t-ionchúisitheoir a ghlaoch ag triail;

b. ráiteas ar an bhfianaise a bhfuiltear ag súil ina leith go mbeidh sí á tabhairt ag finnéithe a bhfuil a n-ainm ar an liosta finnéithe breise;

c. an ráiteas ar aon fhianaise bhreise a bhfuiltear ag súil ina leith go mbeidh sí á tabhairt ag aon fhinné a bhfuil a ainm nó a hainm ar an liosta a seirbheáladh cheana faoi alt 4B (1)(c);

d. aon fhógra go bhfuil ar intinn faisnéis atá i ndoiciméad a thabhairt i bhfianaise faoi alt 7 (1)(b) den Acht um Fhianaise Choiriúil, 1992, mar aon leis an doiciméad;

e. más cuí, cóip de dheimhniú faoi alt 6 (1) den Acht um Fhianaise Choiriúil, 1992;

f. cóip d'aon teistíocht a tógadh;

g. liosta d'fhoilseáin bhreise.

8.4 D'fhéadfadh sé tarlú go mbeidh ábhar eile ann de chineál fianaise ar chinn an t-ionchúiseamh ina leith nach n-úsáidfear le linn na trialach í. De bharr an chirt bhunreachtúil chun trialach mar is cuí de réir an dlí agus chun nósanna imeachta córa atá le fáil in Airteagail 38.1 agus 40.3 de Bhunreacht na hÉireann, tá dualgas ar an ionchúiseamh an fhianaise iomchuí go léir atá ina sheilbh a nochtadh don chosaint. Níl teorainneacha an dualgais sin leagtha síos go cruinn agus brathann siad ar imthosca gach cáis ar leith. Ina theannta sin, is dualgas leanúnach é an dualgas chun nochtadh a dhéanamh agus brathann sé ar nithe atá i dtrácht aon am áirithe.

8.5 De ghnáth, is ceart nochtadh a dhéanamh, gan iarraidh chuige sin, más fianaise ábhartha atá ann. I dtaca leis sin de, áirítear ar fhianaise ábhartha faisnéis a bhféadfaí a mheas le réasún ina leith mar fhaisnéis as a leanann faisnéis eile a d'fhéadfadh a bheith ina cabhair don chúisí maidir le cás an ionchúisimh a ionsaí nó maidir le cás dearfach dá chuid féin a dhéanamh. De ghnáth, is ceart an fhianaise seo a leanas a nochtadh má tá sí ábhartha:

a. faisnéis nach bhfuil i bhfoirm ráitis agus a bhfuil eolas ag an ionchúiseamh faoi cibé acu a bheartaíonn nó nach mbeartaíonn an t-ionchúiseamh í a úsáid agus cibé acu a mheastar nó nach meastar ina leith go bhfuil sí iontaofa.

b. doiciméid cibé acu is féidir nó nach féidir a bhfíordheimhneacht a shuíomh.

c. i gcás ábhair nach bhfuil i seilbh an ionchúisimh nó ar fáil aige, ach a bhfuil eolas ag an ionchúiseamh ina leith, is ceart a nochtadh go bhfuil an t-ábhar sin ann.

d. faisnéis maidir le finnéithe a bheartaíonn an t-ionchúiseamh a ghlaoch ar faisnéis í a bhféadfaí a mheas ina leith go bhfuil sí ábhartha i dtaca lena n-inchreidteacht, mar shampla ciontuithe coiriúla, gaolmhaireacht le híospartach nó le finné eile nó aon leas pearsanta a d'fhéadfadh a bheith ann maidir le toradh cáis.

e. ráitis nach bhfuil san áireamh sa Leabhar Fianaise agus a d'fhéadfadh a bheith ina gcabhair don chosaint.

f. an leagan de ráitis, gan eagarthóireacht déanta orthu, a ullmhaíodh lena gcur san áireamh sa Leabhar Fianaise.

g. ítimí nár cuireadh san áireamh sa liosta foilseán sa Leabhar Fianaise agus a d'fhéadfadh, le réasún, a bheith ina gcabhair don chosaint.

h. faisnéis mhionnaithe agus barántais más iomchuí.

i. sonraí faoi chiontuithe an chúisí roimhe sin.

j. aon ráitis neamhréireacha roimhe sin ó fhinnéithe a bheartaíonn an t-ionchúiseamh a ghlaoch chun fianaise a thabhairt.

k. cóipeanna de gach ráiteas ón gcúisí a taifeadadh go leictreonach nó go meicniúil;

l. cóipeanna d'aon ghrianghraif, pleananna, doiciméid nó samhlacha eile a d'fhéadfadh an t-ionchúiseamh a thabhairt ar aird ag an triail nó, cé nach mbeartaítear iad a thabhairt ar aird amhlaidh, a d'fhéadfadh, le réasún, a bheith ábhartha don chosaint;

m. más rud é nach nglaonn an t-ionchúisitheoir finné a bhfuil ráiteas uaidh nó uaithi san áireamh sa Leabhar Fianaise, is ceart sonraí a thabhairt don chosaint maidir le haon ábhar nó ráitis a d'fhéadfadh a bheith ábhartha agus, má iarrtar amhlaidh, is ceart don ionchúiseamh a chur faoi deara go mbeidh an finné ar fáil le gur féidir leis an gcosaint é nó í a ghlaoch (féach mír 7.6).

Teorainneacha leis an Dualgas chun Nochtadh a Dhéanamh

8.6 Níl an t-ionchúiseamh faoi aon oibleagáid ábhar neamhábhartha a nochtadh don chosaint. Ach, mar threoirlíne ghinearálta, dá bhféadfadh sé le réasún go mbeadh rud éigin ábhartha, agus gan aon chonstaic eile a bheith ann maidir le nochtadh, bheadh an argóint i bhfabhar nochtadh a dhéanamh.

8.7 Níl an t-ionchúiseamh faoi oibleagáid ráiteas rúnda arna dhéanamh ag faisnéiseoir de chuid an Gharda Síochána i gcás ina sainaithneofaí an faisnéiseoir dá nochtfaí an ráiteas.

8.8 Níl an t-ionchúiseamh faoi oibleagáid céannacht finné ionchasaigh a chuidigh leis na Gardaí, gan é a bheith ar intinn feidhmiú mar fhinné, a nochtadh agus an t-ionchúiseamh a bheith tar éis aontú gan an duine a ghlaoch i gcás ina gcuirfeadh nochtadh den sórt sin an duine sin i mbaol.

8.9 Le linn cinneadh a dhéanamh maidir le hábhar a nochtadh, ní mór don ionchúisitheoir aird a thabhairt freisin ar aon ábhair eile a d'fhéadfadh a bheith ann i dtaca le leas an phobail. I gcásanna den sórt sin, áfach, is ceart a chur in iúl don chosaint gur coimeádadh ábhar siar ar na forais sin ionas go mbeidh an cúisí in ann rialú cúirte a lorg faoin ábhar.

8.10 Tá na pribhléidí nó na díolúintí a thuairiscítear in 8.7, 8.8 agus 8.9 faoi réir na heisceachta "ceist na neamhchiontachta", is é sin le rá, i gcás inar gá nó inar cóir an t-ábhar lena mbaineann nó céannacht an fhaisnéiseora a nochtadh mar go bhféadfadh an fhianaise a bheadh i gceist, dá gcreidfí í, neamhchiontacht an chúisí a thaispeáint. Más rud é, dá ainneoin sin, nach bhfuil an t-ionchúiseamh in ann an t-ábhar lena mbaineann a nochtadh ansin d'fhéadfadh sé gur gá scor den ionchúiseamh.

An Tráth le Nochtadh a Dhéanamh

8.11 Mar riail ghinearálta, is ceart nochtadh a dhéanamh tráth atá sách luath roimh an triail ionas gur féidir leis an gcúisí an t-ábhar a nochtar a bhreithniú. D'fhéadfadh sé gurb é an socrú is fearr ná a cur faoi deara go ndéantar aon ábhar nach mór nochtadh a dhéanamh ina leith a thiomsú an tráth céanna a ullmhaítear an Leabhar Fianaise agus, i gcás den sórt sin, níl aon chúis ann gan nochtadh a dhéanamh ag an gcéim luath sin d'ainneoin nach bhfuil aon cheanglas dlí ann chun déanamh amhlaidh.

9

Pléití Réamhthrialach Maidir le Pléadálacha

9. Pléití Réamhthrialach Maidir le Pléadálacha

9.1 Ó am go chéile, téann an chosaint chuig an ionchúiseamh chun na cúisimh atá le déanamh a phlé. I gcás den sórt sin is é a tharlaíonn de ghnáth ná go dtugann an cúisí tairiscint go bpléadálfar ciontach i gcionta gur lú a líon ná líon iomlán na gcúiseamh atá curtha ina leith, nó i gcion nó i gcionta is lú tromchúis, agus nach leantar ar aghaidh leis na cúisimh eile sin nó go gcuireann an breitheamh pianbhreithe san áireamh iad gan ciontú a dhéanamh ina leith.

9.2 Rinneadh tagairt roimhe seo sna treoirlínte seo don aird nach mór a thabhairt ar roghnú an chúisimh nó na gcúiseamh atá le déanamh. Dá ainneoin sin, athraíonn imthosca ó am go chéile. D'fhéadfadh sé tarlú go dtiocfaidh fíorais nua chun cinn a bhaineann leis an gcion, leis an gcúisí, leis an íospartach nó le finnéithe. D'fhéadfadh sé nach mbeidh fianaise ar fáil a thuilleadh. I roinnt cásanna, d'fhéadfadh sé tarlú go mbeidh tuairim dhifriúil ann faoin gcás tar éis é a bhreithniú arís.

9.3 Ní mór socruithe maidir le cúiseamh nó cúisimh agus maidir leis an bpléadáil a bheith ar comhréir le riachtanais an cheartais. Ní ceart don ionchúiseamh éisteacht a thabhairt do thogra ón gcosaint go ndéanfar tairiscint go bpléadálfar ciontach i gcúisimh áirithe nó i gcúiseamh is lú tromchúis mura rud é:

a. go bhfuil an cúiseamh nó na cúisimh a léiríonn an chosaint ina leith go bpléadálfaidh an cúisí ciontach iontu oiriúnach ag féachaint do chineál iompar coiriúil an chúisí agus do thoradh dóchúil an cháis;

agus

b. go bhfuil fianaise ann mar thaca leis na cúisimh.

9.4 Le linn aon chinneadh a dhéanamh i dtaobh an aontófar nó nach n-aontófar le togra a chuirfidh an chosaint ar aghaidh, is ceart aird a thabhairt ar imthosca uile an cháis agus, go háirithe, ar na nithe seo a leanas más iomchuí:

a. an mbeadh an pionós ar dóigh a ghearrfaí dá n-athrófaí na cúisimh mar a bheartaítear (agus nithe ar nós an cúisí a bheith ag cur isteach téarma príosúnachta cheana féin a chur san áireamh) oiriúnach don iompar coiriúil atá i gceist;

b. a inmhianaithe atá sé go réitítear an cás go pras agus go cinntitheach;

c. cúlra agus stair an chúisí, agus ciontuithe, más ann, roimhe sin;

d. neart chás an ionchúisimh;

e. an dóchúlacht go mbeidh droch-iarmhairtí ann d'fhinnéithe mura ndéileáiltear leis an gcás ar phléadáil, lena n-áirítear an tionchar ar fhinné de thoradh fianaise a thabhairt;

f. an gá le moill a sheachaint i dtaca le cásanna eile atá ar feitheamh a réiteach;

g. an bhfuil an cúisí toilteanach comhoibriú a dhéanamh i dtaca le daoine eile a imscrúdú nó a ionchúiseamh, nó an méid comhoibrithe den sórt sin atá tugtha ag an gcúisí cheana féin;

h. i gcás cionta in aghaidh an duine agus cionta tromaí eile, tuairimí an íospartaigh nó tuairimí daoine eile a ndeachaigh an cion nó na cionta i bhfeidhm orthu go mór;

i. tuairimí an chomhalta den Gharda Síochána a rinne an t-imscrúdú.

9.5 Ní ceart don ionchúiseamh, in aon imthosca, éisteacht a thabhairt do thogra ón gcosaint go bpléadálfar ciontach i gcion ar ina leith a éilíonn an cúisí a bheith neamhchiontach.

9.6 I gcásanna indíotáilte nó i gcásanna achoimre inar gá ceadú an Stiúrthóra a fháil maidir le hionchúiseamh, ní mór aon togra chun glacadh le pléadáil i leith cúiseamh ar lú a líon ná an líon cúiseamh a dhéantar nó i leith cúiseamh is lú tromchúis ná na cúisimh a dhéantar a tharchur chuig an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí le cinneadh a fháil uaidh.

9.7 Ní ceart d'abhcóide an ionchúisimh, in aon imthosca, páirt a ghlacadh in aon chomhrá príobháideach idir abhcóide na cosanta agus breitheamh trialach, ná a bheith i láthair ag comhrá den sórt sin, ar comhrá é a bhaineann leis an bpionós a d'fhéadfaí a ghearradh ar chosantóir i gcás ina bpléadálfaidh cúisí ciontach in aon cheann nó i ngach ceann de na cionta. Is é tuairim an Stiúrthóra go mbeadh ábhar amhrais ann i dtaobh nós imeachta den sórt sin, cheal aon

reachtaíochta lena rialú, a bheith ar comhréir le ceanglas Airteagal 34.1 de Bhunreacht na hÉireann is é sin le rá gur ceart an ceartas a riaradh go poiblí ach amháin sna cásanna speisialta teoranta sin a ordófar le dlí. I gcás dar teideal *The People -v- Heeney* (neamhthuairiscthe, 5 Aibreán 2001) léirigh an Chúirt Uachtarach an tuairim nach bhfuil nós imeachta den sórt sin inmhianaithe agus cheadaigh sí don Stiúrthóir deireadh a chur leis.

9.8 D'fhéadfadh imthosca a bheith ann, go heisceachtúil, gur mian leis an ionchúiseamh agus leis an gcosaint araon, ar mhaithe leis an gceartas, nithe áirithe a chur in iúl do bhreitheamh trialach go príobháideach. Mar shampla, d'fhéadfadh nithe a bheith ann, dá nochtfaí go poiblí iad, a d'fhéadfadh baol a chruthú do bheatha nó do shábháilteacht phearsanta cosantóra nó duine éigin eile. I gcás den sórt sin, is ceart d'abhcóide an ionchúisimh treoracha sonracha a lorg agus a fháil maidir leis an ábhar a lua leis an mbreitheamh i ndlísheomra.

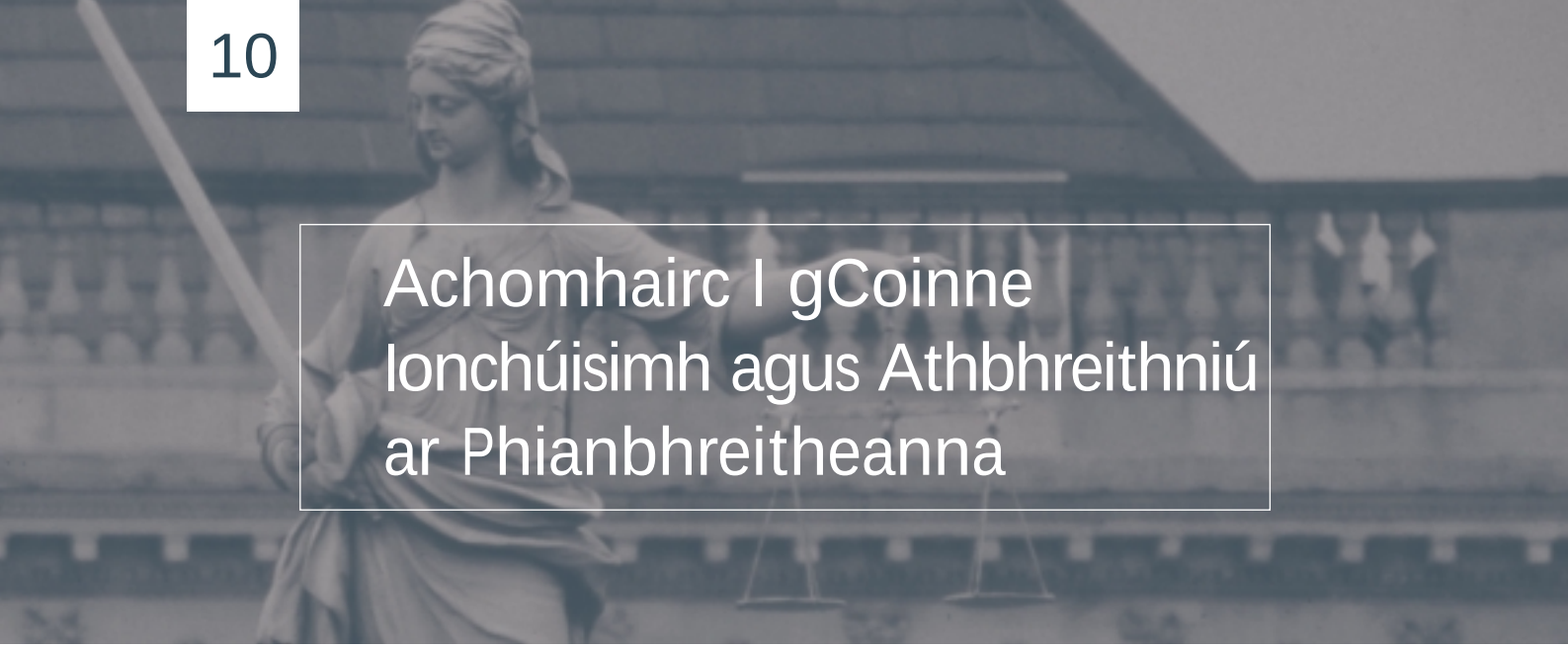

10

Achomhairc I gCoinne Ionchúisimh agus Athbhreithniú ar Phianbhreitheanna

10. Achomhairc I gCoinne Ionchúisimh agus Athbhreithniú ar Phianbhreitheanna

10.1 Níl aon cheart ag an ionchúiseamh achomharc a dhéanamh i gcoinne éigiontú.

10.2 Tá na cumhachtaí seo a leanas ag an ionchúiseamh maidir le hachomharc a dhéanamh nó athbhreithniú a lorg ar chinntí áirithe ó chúirt trialach:

a. athbhreithniú ar phianbhreith faoi alt 2 den Acht um Cheartas Coiriúil, 1993. Féadfaidh an Stiúrthóir iarratas a dhéanamh chuig an gCúirt Achomhairc Choiriúil chun athbhreithniú a dhéanamh ar phianbhreith a ghearrann cúirt ar dhuine a chiontú tar éis trialach ar díotáil más dealraitheach don Stiúrthóir go raibh an phianbhreith róthrócaireach. Ní bhaineann an fhoráil seo le ciontuithe i gcúirteanna dlínse achoimre;

b. faoi alt 34 den Acht um Nós imeachta Coiriúil, 1967, más rud é, ar cheist dlí, go ndéanfar fíorasc i bhfabhar duine chúisithe ar ordú ó bhreitheamh trialach, féadfaidh an Stiúrthóir an cheist dlí a tharchur chuig an gCúirt Uachtarach chun cinneadh a fháil ina leith. Maidir le tar chur faoi alt 34, is gan dochar é don fhíorasc i bhfabhar an chúisí. Is fíorannamh a tharlaíonn tarchur faoi alt 34. Is ceart a thabhairt faoi deara go mbaineann an t-alt le haicme theoranta rialuithe dlíthiúla i gcoinne an ionchúisimh. Mar shampla, ní thugann alt 34 teideal don Stiúrthóir ceist dlí a tharchur arb é a leanfaidh aistí ná fianaise a eisiamh rud a lagaíonn go hiomlán cás an ionchúisimh. Ná ní bhaineann sé le míthreorú dlí ó bhreitheamh trialach chuig giúiré ar lú é ná treorú sainráite fíorasc a dhéanamh i bhfabhar an chúisí;

c. le halt 29 den Acht Cúirteanna Breithiúnais, 1924, déantar foráil maidir le hachomharc chuig an gCúirt Uachtarach i gcoinne breithe de chuid na Cúirte Achomhairc Choiriúil más rud é go ndeimneoidh an Chúirt, an Stiúrthóir nó an tArd-Aighne go bhfuil ponc dlí sa bhreith a ngabhann tábhachtacht neamhghnách phoiblí leis agus gur mhaith an rud, ar

mhaithe le leas an phobail, achomharc a thabhairt sa Chúirt Uachtarach. Ní féidir an nós imeachta seo a úsáid chun ciontú a athbhunú ar rialaigh an Chúirt Achomhairc Choiriúil ina aghaidh i bhfeidhmiú a dlínse achomhairc;

d. is san Ard-Chúirt a dhéantar athbhreithniú breithiúnach i gcoinne orduithe ó chúirteanna dlínse áitiúla agus dlínse teoranta (go praiticiúil, ciallaíonn sé sin cúirteanna trialach seachas an Phríomh-Chúirt Choiriúil) i gcás ina ngníomhaíonn na cúirteanna sin lasmuigh dá ndlínse. Ní hionann an leigheas seo agus ceart ginearálta achomhairc. Ní féidir leas a bhaint as chun earráidí a cheartú a dhéantar laistigh dá ndlínse. Ní féidir leas a bhaint as chun rialú in aghaidh cinntí maidir le fíorais. Áirítear ar na horduithe a fhéadfar a lorg orduithe lena ndéantar iarracht a thabhairt ar chúirt a bhfuil dualgas uirthi gníomhú déanamh amhlaidh; lena ndéantar iarracht a thoirmeasc ar chúirt beart mícheart a dhéanamh; nó lena gcealaítear breith ó chúirt arna déanamh lasmuigh dá dlínse. Nuair atá tús curtha le triail le giúiré bíonn leisce ar an Ard-Chúirt idirghabháil a dhéanamh ar mhodh athbhreithnithe bhreithiúnaigh;

e. faoi alt 52 d'Acht na gCúirteanna (Forálacha Forlíontacha), 1961, féadfaidh an t-ionchúiseamh, agus an chosaint freisin, a iarraidh ar an gCúirt Dúiche aon cheist dlí a éiríonn sna himeachtaí a tharchur chuig an Ard-Chúirt le cinneadh a fháil ina leith. Tugtar "cás sonraithe comhairleach" air sin. Tá foráil den tsamhail chéanna ann lena gceadaítear cásanna sonraithe comhairleacha a tharchur ón gCúirt Chuarda chuig an gCúirt Uachtarach;

f. le halt 2 den Summary Juristiction Act, 1857, arna leasú agus arna leathnú féadfaidh aon pháirtí, lena n-áirítear an t-ionchúiseamh, tar éis don Chúirt Dúiche imeachtaí a chinneadh, má tá sé míshásta leis an gcinneadh mar go gceapann sé go bhfuil sé earráideach ar phonc dlí, iarracht a dhéanamh achomharc a dhéanamh chuig an Ard-Chúirt ar mhodh cáis shonraithe. Ní hionann an t-achomharc agus athéisteacht; bíonn sé teoranta don phonc dlí atá i gceist.

Faoi Ordú 102, riail 15, de Rialacha na Cúirte Dúiche, 1997, ní fhéadfaidh an breitheamh den Chúirt Dúiche diúltú cás a shonrú má tá an cás sonraithe á lorg le treoir, nó faoi threoir, ón Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí. Cinneadh go bhfuil an fhoráil sin neamhbhunreachtúil in *Fitzgerald -v- Ireland,* neamhthuairiscthe, An Ard-Chúirt, Kearns J., 4 Bealtaine 2001. Tá achomharc á dhéanamh chuig an gCúirt Uachtarach i gcoinne na breithe sin.

10.3 Tá láncheart ag an gcúisí chun achomharc a dhéanamh chuig an gCúirt Chuarda, ar mhodh athéisteachta iomláine, i gcoinne bhreith na Cúirte Dúiche, agus tá ceart achomhairc aige, atá bunaithe ar scríbhinn na fianaise, chuig an gCúirt Achomhairc Choiriúil i gcoinne ciontú nó pianbhreithe de chuid na Cúirte Coiriúla, na Cúirte Coiriúla Speisialta nó na Príomh-Chúirte Coiriúla. I roinn cásanna, féadfaidh an cúisí achomharc eile a dhéanamh chuig an gCúirt Uachtarach i gcoinne bhreith na Cúirte Achomhairc Choiriúil. Ina theannta sin, féadfaidh an cosantóir athbhreithniú breithiúnach a lorg nó a chur faoi deara cás a shonrú.

10.4 Tá sé de dhualgas ar aon ionchúisitheoir a láithríonn thar ceann an Stiúrthóra agus atá den tuairim go bhfuil earráid dlí déanta ag cúirt agus go bhféadfadh sé go bhfuil ceann de na leigheasanna dá dtagraítear i míreanna 10.2 (b)(c)(d)(e) nó (f) ar fáil ag an Stiúrthóir an méid sin a chur in iúl don Stiúrthóir a luaithe is féidir.

Athbhreithnithe ar Phianbhreitheanna faoi alt 2 den Acht um Cheartas Coiriúil, 1993

10.5 Tá cinneadh déanta ag an gCúirt Achomhairc Choiriúil gur ar an Stiúrthóir atá an dualgas, a mhéid a bhaineann le hathbhreithnithe ar phianbhreitheanna, chun a thaispeáint ní amháin go bhfuil an phianbhreith trócaireach ach go bhfuil sí róthrócaireach. In athbhreithniú den sórt sin, leagtar béim an-mhór ar chúiseanna an bhreithimh trialach leis an bpianbhreith a ghearradh. Ó tharla nach mór cinneadh a dhéanamh gur pianbhreith róthrócaireach atá ann, ní mheasfaí gur ceart don chúirt idirghabháil a dhéanamh d'fhonn an phianbhreith a mhéadú ach amháin i gcás ina bhfuil an phianbhreith an-éagsúil sin leis an bpianbhreith chuí: *DPP -v- Byrne* (1995) 1 ILRM. Ní mór earráid prionsabail a bheith ann ar thaobh na cúirte a ghearr an phianbhreith le gur ceart an phianbhreith a athrú: *DPP -v- Redmond,* An Chúirt Achomhairc Choiriúil, 21 Nollaig 2000.

10.6 Ní ceart athbhreithniú pianbhreithe a lorg, mar sin, mar gheall ar easaontas le déine na pianbhreithe a ghearrtar agus mar gheall air sin amháin. Is gá go mbeadh difear substaintiúil ann idir an phianbhreith a ghearrtar agus an réimse pianbhreitheanna a ghlactar leo mar phianbhreitheanna oiriúnacha don chion atá déanta in imthosca an cháis, lena n-áirítear gnéithe sonracha a bhaineann leis an gciontóir no earráid prionsabail i dtaca leis an tslí inar dhéileáil an breitheamh trialach leis an bpianbhreith a gearradh.

10.7 Lena chinntiú go ndéantar cumhacht an Stiúrthóra a chur i bhfeidhm go héifeachtach agus go comhréireach a mhéid a bhaineann le athbhreithniú pianbhreithe a lorg, tá sé tábhachtach go ndéanfaidh an t-aturnae agus an t-abhcóide a fheidhmíonn thar ceann an Stiúrthóra i ngach cás a éistear ar díotáil, ar cásanna iad ina gciontaítear an cúisí agus ina ngearrtar pianbhreith, a léiriú, le linn tuairisc a thabhairt don Stiúrthóir, an raibh an phianbhreith a gearradh

róthrócaireach, dar leo. Más é tuairim an aturnae nó an abhcóide go raibh an phianbhreith róthrócaireach nó má mheasann ceachtar acu gur ní é ar cheart don Stiúrthóir a bhreithniú, is ceart teagmháil a dhéanamh le hOifig an Stiúrthóra láithreach.

10.8 Ó tharla go bhfuil cinneadh déanta ag an gCúirt Achomhairc Choiriúil gur ceart béim an-mhór a leagan ar chúiseanna an bhreithimh trialach le pianbhreith a ghearradh, tá sé tábhachtach, dá bhrí sin, go bhfuil an Stiúrthóir go hiomlán ar an eolas faoi na cúiseanna sin le linn cinneadh a dhéanamh i dtaobh athbhreithniú breithiúnach a lorg. Is ceart don aturnae atá ag déileáil leis an gcás scríbhinn a lorg nuair a thagann sé nó sí ar an eolas go bhfuil athbhreithniú a bhreithniú go gníomhach. I ngach cás, is ceart d'abhcóide an ionchúisimh réasúnú an bhreithimh trialach i dtaca leis an bpianbhreith a chur san áireamh go cúramach.

11

Cearta na nIospartach

11. Cearta na nÍospartach

11.1 Tá na gealltanais seo a leanas tugtha ag an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí maidir le híospartaigh coireachta:

a. aird a thabhairt ar aon tuairimí a léiríonn íospartaigh coireachta le linn cinntí a dhéanamh i dtaobh an ndéanfar nó nach ndéanfar ionchúiseamh i gcásanna sonracha;

b. scrúdú a dhéanamh ar aon iarraidh a Gheofar ó íospartach coireachta ar athbhreithniú ar chinneadh gan ionchúiseamh a dhéanamh agus, i gcásanna cuí, a chur faoi deara go ndéantar athbhreithniú inmheánach ar an gcinneadh ar athbhreithniú é a dhéanfaidh oifigeach seachas an t-oifigeach a rinne an cinneadh i dtosach. I bhfianaise bhreithiúnas na hArd-Chúirte in *Eviston -v- DPP* (An Ard-Chúirt, Kearns J., 26 Eanáir 2001), ní féidir an nós imeachta sin a oibriú anois ach amháin in aicme theoranta cásanna. Tá achomharc á dhéanamh chuig an gCúirt Uachtarach faoin gcás sin;

c. athbhreithniú a lorg ar phianbhreitheanna a mheasann sé a bheith róthrócaireach de réir fhorálacha alt 2 den Acht um Cheartas Coiriúil, 1993 (féach caibidil 10).

11.2 Nuair a chinneann an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí gan ionchúiseamh a dhéanamh i gcás áirithe, tugtar na cúiseanna leis an gcinneadh don Aturnae Stáit agus don Gharda imscrúdaithe. Is é polasaí an Stiúrthóra gan an fhaisnéis sin a nochtadh go poiblí. Is féidir roinnt cúiseanna a thabhairt i leith an pholasaí sin. Má thugtar cúiseanna i gcás amháin ní mór iad a thabhairt i ngach cás. Ina lán cásanna is ionann cúiseanna a thabhairt go poiblí agus máchail coirpigh a chur ar dhuine gan aon triail a bheith ann. Thacaigh an Chúirt Uachtarach leis an bpolasaí sin in *H -v- Director of Public Prosecutions* [1994] 2 I.R. 589 ar l. 603 mar a leanas:

> *"Is é seasamh an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí ná nach ceart dó, i gcoitinne, cúiseanna a thabhairt in aon chás ar leithligh i dtaobh cén fáth nár thionscain sé ionchúiseamh ó tharla nach mór dó déanamh amhlaidh i ngach cás má dhéanann sé sin i gcás amháin. Thacóinn leis an seasamh sin mar sheasamh ceart."*

Thacaigh an Roghchoiste ar Choireacht, Aindlí agus Loitiméireacht leis an bpolasaí sin freisin (15ú Tuarascáil, Pl 4703, i mír 3.7).

11.3 Tá na freagrachtaí seo a leanas i leith íospartach coireachta ar an aturnae atá ag déileáil le hionchúiseamh coiriúil:

a. oibriú leis an nGarda Síochána lena chinntiú go gcoimeádtar an t-íospartach go hiomlán ar an eolas maidir le forbairtí i dtaca le hionchúiseamh daoine a bhfuil cionta déanta acu, go háirithe cionta de chineál foréigneach nó gnéasach;

b. ar iarratas a fháil ón íospartach, cruinniú réamhthrialach idir an t-íospartach agus an t-aturnae agus an t-abhcóide atá ag déileáil leis an gcás chun an cás a phlé. Is é an cuspóir a ghabhann le cruinniú den sórt sin ná an próiseas trialach a mhíniú don íospartach agus freagra a thabhairt ar aon cheisteanna a d'fhéadfadh a bheith ag an íospartach. Ní phléann an t-aturnae agus an t-abhcóide fianaise le finnéithe roimh chás.

11.4 Is ceart don aturnae agus don abhcóide atá ag déileáil leis an ionchúiseamh iarracht a dhéanamh, gach tráth, déileáil go tuisceanach agus go hurramach le híospartach coireachta. Cé go bhfuil an t-íospartach i dteideal go n-éistfear lena thuairimí nó lena tuairimí, agus go mbreithneofaí na tuairimí sin, níl an t-íospartach i dteideal treoracha a thabhairt d'aturnae nó d'abhcóide an ionchúiseamh maidir le seoladh na trialach. Is ceart déileáil leis an íospartach go tuisceanach, inchiallaithe, dearfach agus aird chuí a thabhairt ar staid phearsanta, ar chearta agus ar dhínit an íospartaigh. Is ceart don aturnae, a mhéid is féidir, míniú a thabhairt don íospartach, nó a chur faoi deara go dtabharfaidh an t-abhcóide míniú don íospartach, ar phróisis agus ar nósanna imeachta na cúirte. Is ceart dóibh iarracht a dhéanamh leasanna an íospartaigh a chosaint a mhéid is féidir ar comhréir lena ndualgas don chúirt agus lena ndualgas do sheoladh an ionchúisimh thar cheann an Phobail.

11.5 Is ceart aon ghearáin ó íospartach maidir leis an tslí inar déileáladh leis nó léi a dhíriú chuig an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí.

11.6 Tá roinnt gealltanas tugtha ag an nGarda Síochána d'íospartaigh coireachta, lena n-áirítear an méid seo a leanas:

a. a chinntiú go gcoimeádfar an t-íospartach ar an eolas faoi dhul chun cinn an imscrúdaithe, lena n-áirítear eolas i dtaobh ar cúisíodh duine a bhfuil drochamhras ann ina leith nó ar tugadh rabhadh dó nó di;

b. a rá leis an íospartach an bhfuil an cúisí i gcoimeád nó ar bannaí agus na coinníollacha a ghabhann le bannaí a rá leis nó léi;

c. am, data agus suíomh éisteacht na cúirte i leith na gcúiseamh i gcoinne an chúisí a chur in iúl don íospartach;

d. míniú a thabhairt ar an bpróiseas ionchúisimh atá i gceist agus, más dócha go nglaofar an t-íospartach mar fhinné, míniú a thabhairt ar an gcabhair atá ar fáil ó Thacaíocht d'Íospartaigh;

e. míniú a thabhairt ar na himthosca ina bhféadfadh breitheamh Ráiteas maidir le Tionchar ar Íospartach a iarraidh agus socrú a dhéanamh maidir lena chomhlánú;

f. toradh críochnaitheach na trialach a chur in iúl don íospartach;

g. i gcásanna inar bhain tráma tromaí leo d'íospartach nó do theaghlach, fógra a thabhairt don íospartach i dtaobh an ciontóir a bheith le scaoileadh saor más rud é go mbeidh eolas faighte ag na Gardaí faoin scaoileadh saor sin.

12

Cionta Achoimre

12. Cionta Achoimre

12.1 I gcás fhormhór na gcásanna a ndéileáiltear leo sa Chúirt Dúiche, thionscnaíonn an Garda Síochána iad gan dul i gcomhairle leis an Stiúrthóir. Tá siad údaraithe go sonrach déanamh amhlaidh, ach sin faoi réir roinnt eisceachtaí (dá dtagraítear i mír 6.2 agus 6.4 thuas). Baineann an cineál cásanna a ndéileáiltear leo sa tslí seo leis an gcuid is mó cionta Tráchta Bóthair mar shampla, tiomáint míchúramach nó tiomáint faoi thionchar an óil ach, ina theannta sin, bheadh mionghadaíocht, ionsaithe nó gníomhartha a fhearann ar an ord poiblí nó ar an tsíocháin i gceist.

12.2 I gcásanna áirithe nó in earnálacha áirithe cionta, tá comhairle ar leith nó comhairle ghinearálta eisithe ag an Stiúrthóir chuig an nGarda Síochána agus, más infheidhme, ní mór don Gharda Síochána déanamh de réir na comhairle sin. Níl sé beartaithe an chomhairle sin a leagan amach sa Ráiteas seo agus ní bheartaítear an chomhairle sin a chealú leis an Ráiteas seo.

12.3 Níl an Garda Síochána údaraithe chun ionchúisimh a thionscnamh in ainm an Stiúrthóra gan treoracha a fháil roimh ré sna hearnálacha cásanna seo a leanas:

a. dúnbhásuithe agus tionóiscí tráchta bóthair ar lean bás duine astu nó inar bhain díobháil thromaí choirp do dhuine;

b. cionta de chineál gnéasach;

c. cásanna faoi Acht um Rúin Oifigiúla;

d. cásanna a bhaineann le héilliú;

e. cásanna ina ndéantar togra gur ceart déileáil leo sa Chúirt Choiriúil Speisialta.

12.4 Ina theannta sin, tá sé curtha in iúl don Gharda Síochána gur ceart dóibh treoracha a lorg roimh ré i ngach cás ina meastar go ndéileálfar leis an

ionchúiseamh i ndeireadh na dála ar díotáil, ina bhfuil baint ag an gcás le ceist éigin dlí atá nuálach nó tábhachtach, nach bhfuil aon fhasach Éireannach ann ina leith le déanaí nó a bhfuil spéis neamhghnách ag an bpobal ann.

12.5 In aon chás eile, tá saorchead ag an nGarda Síochána treoracha an Stiúrthóra a lorg fiú amháin i gcás de chineál achomair.

12.6 Tá socruithe ann lena chinntiú gur féidir teagmháil a dhéanamh le comhalta d'fhoireann an Stiúrthóra lasmuigh d'uaire oifige chun déileáil le cásanna práinneacha.

12.7 Le linn don Gharda Síochána cinneadh a dhéanamh maidir le hionchúiseamh a dhéanamh agus le linn cásanna a chur i láthair sa chúirt thar ceann an Stiúrthóra, táthar ag súil go gcomhlíonfaidh siad dualgais ionchúisitheoirí mar atá leagtha amach sa Ráiteas seo.

12.8 Aon duine arb éagóir leis nó léi cinneadh chun ionchúiseamh a dhéanamh in ainm an Stiúrthóra nó aon duine ar cás leis nó léi cinneadh gan ionchúiseamh a dhéanamh i gcás áirithe, tá sé nó sí i dteideal a iarraidh ar an Stiúrthóir an t-ábhar a bhreithniú. D'fhéadfadh sé go mbeadh feidhm ag an teorainn ama reachtúil chun imeachtaí achoimre a thionscnamh, ar tréimhse sé mhí é sa chuid is mó cásanna, maidir leis an staid is déanaí a luadh san abairt roimhe seo.

Roghnú idir triail ar díotáil agus triail achomair agus toiliú le triail achomair

12.9 Ar leith ó chinneadh a dhéanamh maidir leis an gcúiseamh cuí nó maidir leis na cúisimh chuí, caithfidh an t-ionchúisitheoir breithniú a dhéanamh, seachas maidir le cionta achoimre, i dtaobh an ceart an t-ionchúiseamh a dhéanamh sa Chúirt Dúiche nó ar díotáil. D'fhéadfadh trí chineál cásanna a bheith ann.

12.10 I gcás ina mbeidh cionta cruthaithe ag an reachtas ar cionta iad a fhéadfar a thriail go hachomair nó ar díotáil gan seans a thabhairt don chúisí i dtaca le hionad na trialach a roghnú, ansin is faoin ionchúisitheoir atá sé an t-ionad a roghnú. Má tharlaíonn sé gurb é cinneadh an ionchúisitheora ionchúiseamh a dhéanamh go hachomair beidh an cinneadh sin faoi réir an Breitheamh den Chúirt Dúiche a bheith sásta gur mionchion atá i gceist.

12.11 Is é atá sa dara cineál cáis ná cásanna ina bhfuil rogha ag an gcúisí dul faoi thriail sa Chúirt Dúiche nó ar díotáil. I gcásanna den sórt sin, beidh rogha an chúisí i leith trialach achoimre faoi réir an Breitheamh do chomhaontú gur mionchion atá i gceist agus gur cion é atá oiriúnach lena thriail go hachomair agus, ina theannta sin, faoi réir thoiliú an ionchúisitheora agus ní mór don ionchúisitheoir

a chinneadh an cuí an toiliú sin a thabhairt. Áirítear ar na cásanna sin "cionta sceidealta" de réir bhrí an Achta um Cheartas Coiriúil, 1951, mar aon le roinnt cásanna reachtúla eile.

12.12 Baineann earnáil deiridh cásanna nach mór don ionchúisitheoir breithniú a dhéanamh ina leith le cásanna ar féidir déileáil leo faoi alt 13 den Acht um Nós Imeachta Coiriúil, 1967. Déileálann an t-alt sin le cionta indíotáilte a fhéadfar a chur de láimh sa Chúirt Dúiche ar phléadáil ciontach.

12.13 Le linn a chinneadh an roghnófar cás a chur de láimh go hachomair nó an dtoileofar le cás a chur de láimh sa tslí sin, cibé acu ar phléadáil ciontach nó ar shlí eile, is é an príomhrud atá le cur san áireamh ná an mbeadh na roghanna pianbhreithe atá ar fáil don Chúirt Dúiche dóthanach chun déileáil leis an iompar líomhnaithe a ndearnadh gearán ina leith ag féachaint d'imthosca uile an cháis agus go háirithe do thromchúis an chiona. I dtaca leis seo de, a mhéid a bhaineann le cineálacha áirithe cionta, tá toiliú ginearálta nó rogha ghinearálta tugtha ag an Stiúrthóir do chomhaltaí den Gharda Síochána agus do ghníomhaireachtaí ionchúisimh eile déileáil le cionta den sórt sin sa Chúirt Dúiche gan aon ghá teagmháil a dhéanamh, roimh ré, lena Oifig nó comhad imscrúdaithe a chur faoi bhráid a Oifige roimh ré. Samplaí de chásanna atá san earnáil seo is ea buirgléireacht i dteach cónaithe neamháitithe, nó seilbh drugaí rialaithe le haghaidh úsáide pearsanta. Fiú amháin sna cineálacha sin cásanna, áfach, is ceart don Gharda Síochána treoracha a lorg i gcás ina bhféadfadh fíorais áirithe an cháis, mar shampla iolracht cionta den sórt sin nó taifead cúisí roimhe sin nó imthosca méadaitheacha eile, a thabhairt le fios nár leor na roghanna pianbhreithe atá ar fáil sa Chúirt Dúiche.

Aguisín 1
An Clár Athstiúrtha d'Ógánaigh

Seo a leanas sliocht as Doiciméad Polasaí an Gharda Síochána maidir le Ciontóirí Óga:

Réamhrá

Tar éis athbhreithniú ar pholasaí an Fhórsa i leith Ciontóirí Óga, bunaíodh Oifig Náisiúnta Ógánach. Is cuid é den Rannóg Caidreamh Pobail, Cearnóg Fhearchair.

Beidh an Oifig Náisiúnta Ógánach freagrach as faireachán agus comhordú a dhéanamh ar gach ní a bhaineann le hógánaigh, ar bhonn náisiúnta. Déanfaidh sí maoirseacht ar dhiúscairt na gcásanna go léir ina bhfuil ciontóirí óga páirteach.

1. Ciontóirí Óga

Aithnítear go bhféadfadh moill maidir le duine óg do dhul isteach sa chóras foirmiúil ceartais choiriúil a bheith ina cabhair maidir le stop a chur le dul isteach sa chóras sin ar chor ar bith.

Níl ionchúiseamh ógánaigh ina bheart atá le glacadh gan é a bhreithniú go hiomlán. D'fhéadfadh sé gur mó an tairbhe do leas an phobail agus do leas an ógánaigh lena mbaineann déileáil leis an ábhar faoi fhorálacha Scéim Oifigeach Idirchaidreamh an Gharda le hÓgánaigh.

Is ionann, ar shlí áirithe, rabhadh a thabhairt do chiontóirí óga agus maoirseacht a dhéanamh orthu agus dul isteach sa chóras foirmiúil ceartais choiriúil.

Tá sé tábhachtach, dá bhrí sin, gurb ionann rabhadh a thabhairt agus nós imeachta foirmiúil lena gcuirtear san áireamh na hiarmhairtí don duine lena mbaineann agus nach dtarlaíonn sé ach amháin i gcás ina gcomhlíontar critéir dhiana go hiomlán.

Is ceart cuimhneamh ar an gcontúirt a ghabhann le húsáid mhíchuí an rabhaidh, go háirithe i gcás ina dtugtar rabhadh i ndiaidh rabhaidh, rud a d'fhéadfadh baint d'inchreidteacht an Fhórsa agus, le fírinne, d'inchreidteacht an dlí féin.

2. Cásanna a bhfuil Ciontóirí Óga Páirteach Iontu a chur de Láimh

Déanfar coireanna/cionta a bhfuil ciontóirí óga páirteach iontu a chur de láimh ar cheann amháin de dhá shlí:

A. Ionchúiseamh

B. An Clár Athstiúrtha

A. Ionchúiseamh

NÍ DHÉANFAR Ciontóirí Óga a ionchúiseamh, mura rud é

i. gur ciontaíodh an t-ógánach roimhe sin.

D'fhéadfadh sé, dá ainneoin sin, go ndéanfar ógánach ar tugadh rabhadh dó nó di roimhe a chur san áireamh chun rabhadh a fháil.

Ní mór na nithe seo a leanas a bhreithniú le linn oiriúnacht an bhirt a mheas:

- méid an chiona;
- méid an chéad chiona agus an bhaint atá ag cineál an chéad chiona leis an gcion is déanaí;
- an t-am atá caite idir na cionta;
- aois agus meon an chiontóra;
- meon thuismitheoir(í)/chaomhnóir an chiontóra;
- meon an pháirtí dhíobháilte;
- moltaí an chomhalta braite, an Chomhalta i gceannas agus an Oifigigh Idirchaidreamh le hÓgánaigh;
- moltaí ón Oifigeach Dúiche; agus
- na himthosca go léir eile a bhaineann leis an gcion lena n-áirítear gnéithe áitiúla agus gnéithe eile.

NÓ

ii. nach gcomhlíontar na coinníollacha maidir le hathstiúradh (mar atá leagtha amach i mír B.

I gcásanna den sórt seo, ullmhóidh an comhalta braite comhad ina leagtar amach an coinníoll/na coinníollacha nár comhlíonadh, lena bhreithniú/mbreithniú tuilleadh ag an Oifig Náisiúnta Ógánach.

NÓ

iii. gur gá ionchúiseamh a dhéanamh mar gheall ar chineál na coire.

Ní dhéanfar ógánaigh atá páirteach sna cionta seo a leanas a bhfuil toiliú an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí ag teastáil lena ndiúscairt a chur san áireamh sa Chlár Athstiúrtha ach amháin ar ordú ón Ionchúisitheoir:

Fuadach Ginmhilleadh Coirloscadh Buigéireacht Tréigean Linbh Goid Leanaí Cruálacht Do Leanbh nó do Dhuine Óg Breith a Cheilt Cionta a Bhaineann le Pléascaigh Príosúnú Neamhdhleathach (Fuadach) Dúnmharú Dúnorgain	Sealbhú Aitm Tine le Hintinn Beatha a chur i mBaol etc. Arm Tine a Úsáid Chun cur i Gcoinne Gabháil nó chun Cabhrú le Héalú Arm Tine a Iompar le Hintinn Choiriúil Arm Tine a Úsáid le Linn Tógáil Neamhúdaraithe Comhaltas in Eagraíocht Neamhdhleathach nó Earcaíocht a Dhéanamh Chuig Eagraíocht Neamhdhleathach nó cuireadh a Thabhairt Teacht Isteach in Eagraíocht Neamhdhleathach	Mionnú Éithigh Éigniú agus Cionta Gaolmhara Trombhuirgléireacht Ionsaithe as a Leanann Díobháil Thromaí Choirp Robáil Tiomáint Chontúirteach is Trúig le Bás Duine Cúnamh a Thabhairt Maidir le Haon Cheann de na Cionta Thuasliostaithe a Dhéanamh, Neartú Leo, nó Iarracht nó Comhcheilg a Dhéanamh Maidir leo.

In aon cheann de na cásanna thuas ina bhfuil rabhadh le breithniú, déanfar an comhad a chur ar aghaidh, tríd an Oifig Náisiúnta Ógánach, chuig an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí; thairis sin, beidh feidhm ag an ngnáthpholasaí ionchúisimh.

NÓ

iv. in imthosca eisceachtúla, nó i gcás nach féidir ainm agus seoladh an ógánaigh a fháil amach, go bhféadfar ionchúiseamh a thosú trí cúiseamh a dhéanamh agus atráthú a lorg chun comhad a ullmhú.

B. An Clár Athstiúrtha

Baineann an Clár Athstiúrtha atá ar fáil leis an gciontóir óg a chur san áireamh i Scéim Oifigeach Idirchaidreamh an Gharda Síochána d'Ógánaigh. Dá bharr sin, ní théann an ciontóir óg díreach isteach sa Chóras Ceartais Choiriúil; ina ionad sin tugtar Rabhadh foirmiúil dó nó di agus cuirtear é nó í faoi mhaoirseacht duine d'Oifigigh Idirchaidreamh an Gharda Síochána d'Ógánaigh.

Seo a leanas na coinníollacha atá ann le gur féidir ciontóir a chur san áireamh i Scéim Oifigeach Idirchaidreamh an Gharda Síochána d'Ógánaigh:

a. tá an ciontóir faoi bhun 18 mbliana d'aois;

b. admhaíonn an ciontóir go ndearna sé an cion/na cionta;

c. níor tugadh rabhadh don chiontóir roimhe sin nó, i gcás duine ar tugadh rabhadh dó nó di roimhe sin, go bhfágann na himthosca go measfaí gur cuí rabhadh eile a thabhairt;

agus

d. aontaíonn tuismitheoir(í)/chaomhnóir comhoibriú leis na Gardaí trí ghlacadh le haon chúnamh nó comhairle maidir le todhchaí an ógánaigh, nó sna himthosca a bhaineann le cás áirithe, mura gcomhoibríonn an tuismitheoir/na tuismitheoirí/an chaomhnóir, go bhfuil deis tuillte ag an ógánach chun leas a bhaint as tairbhí na Scéime.

Cé nach gá toiliú an pháirtí dhíobháilte a fháil mar choinníoll a ghabhann le ciontóir óg a chur san áireamh sa Chlár Athstiúrtha, is ceart tuairimí an pháirtí sin a fháil agus breithniú cuí a dhéanamh orthu.

Déileálfar le Ciontóirí Óga a chuirtear san áireamh sa Scéim ar cheann amháin de dhá shlí:

i. RABHADH FOIRMIÚIL

ii. RABHADH NEAMHFHOIRMIÚIL

i. Rabhadh Foirmiúil

Beidh sé seo oiriúnach i gcásanna ina gcúisítear ógánach:

- i gcoir thromaí nó i gcion tromaí agus nach mbeadh sé oiriúnach RABHADH NEAMHFHOIRMIÚIL A THABHAIRT maidir leis; nó

- i gcoir nó i gcion is lú tromchúis ach an t-ógánach a bheith san áireamh sa Scéim cheana tar éis RABHADH NEAMHFHOIRMIÚIL a fháil agus go measann an tOifigeach Idirchaidreamh d'Ógánaigh sa cheantar ina bhfuil cónaí ar an ógánach go bhfuil sé oiriúnach Rabhadh Foirmiúil a thabhairt.

Is é atá sa RABHADH FOIRMIÚIL, mar is léir óna theideal, ná nós imeachta foirmiúil agus is ceart é a thabhairt i Stáisiún Garda. An tOifigeach Dúiche don cheantar ina bhfuil cónaí ar ah gciontóir a thabharfaidh an rabhadh.

Caithfidh na daoine seo a leanas a bheith i láthair le linn an Rabhadh a thabhairt:

- an ciontóir;
- tuismitheoir(í)/chaomhnóir an chiontóra;
- an tOifigeach Idirchaidreamh d'Ógánaigh; agus
- an tOifigeach Rabhaidh.

Déanfaidh an tOifigeach Idirchaidreamh d'Ógánaigh an bhileog "Eolas do thuismitheoir/chaomhnóir linbh dár tugadh rabhadh" a eisiúint don (do na) tuismitheoir(í)/chaomhnóir tar éis an Rabhadh a thabhairt.

ii. Rabhadh Neamhfhoirmiúil

Beidh sé seo oiriúnach i gcásanna ina bhfuil ógánaigh páirteach i mionChoireanna agus i gCionta Achoimre.

An tOifigeach Idirchaidreamh áitiúil d'Ógánaigh a thabharfaidh an RABHADH NEAMHFHOIRMIÚIL i láthair thuismitheoir(í)/chaomhnóir an ógánaigh.

Déanfaidh an tOifigeach Idirchaidreamh d'Ógánaigh an bhileog "Eolas do thuismitheoir/chaomhnóir linbh dár tugadh rabhadh" a eisiúint don (do na) tuismitheoir(í)/chaomhnóir tar éis an Rabhadh a thabhairt.

Nuair atá cinneadh le déanamh maidir le Rabhadh Foirmiúil nó Rabhadh Neamhfhoirmiúil a thabhairt, déanfar na nithe seo a leanas a bhreithniú le linn tromchúis na coire/an chiona a chinneadh:

- an méid díobhála/péine a rinneadh d'aon duine;
- luach aon mhaoine a goideadh/damáistíodh;
- an toiliúlacht a bhí ann i dtaca leis an gcoir/gcion a dhéanamh;
- Rabhadh/Rabhaidh roimhe sin;
- méid an chiona;
- méid an chéad chiona agus an bhaint idir é agus an cion is déanaí;
- an t-am atá caite idir cionta;
- aois agus meon an chiontóra;
- meon thuismitheoir(í)/chaomhnóir an chiontóra;
- meon an pháirtí dhíobháilte;

- moltaí an chomhalta braite, an Chomhalta i gceannas agus an Oifigigh Idirchaidreamh d'Ógánaigh;
- moltaí an Oifigigh Dúiche; agus
- na himthosca go léir eile a bhaineann leis an gcion lena n-áirítear gnéithe áitiúla agus gnéithe eile.

3. Maoirseacht

Tar éis Rabhadh Foirmiúil a fháil, is é fad na tréimhse maoirseachta ná 12 mhí.

Ach má tá na himthosca de chineál a fhágann go measann an tOifigeach Idirchaidreamh d'Ógánaigh gur ceart go mairfeadh an tréimhse maoirseachta níos mó nó níos lú na 12 mhí, is ceart tuarascáil ina dtaispeántar na cúiseanna le moltaí den sórt sin a chur faoi bhráid na hOifige Náisiúnta d'Ógánaigh.

I gcásanna ina bhfuil an leanbh faoi réir Rabhaidh Neamhfhoirmiúil, ní bheidh aon mhaoirseacht eile ag teastáil de ghnáth. I líon beag cásanna, áfach, d'fhéadfadh sé tarlú go measfaidh an tOifigeach Idirchaidreamh d'Ógánaigh gur cuí tréimhse ghairid maoirseachta a bheith ann agus is ceart dó nó di tuarascáil a thabhairt dá réir sin.

Beidh dhá aicme maoirseachta ann, mar a leanas:

A. dian-Mhaoirseacht – bainfidh sé seo le cásanna ard-phriacail i.e. coir thromaí, ciontóirí rialta, easpa tacaíochta agus smachta ó thuismitheoirí etc. agus tarlóidh sé ar bhonn seachtainiúil, coicísiúil nó míosúil de réir mar is cuí;

B. maoirseacht Rialta – bainfidh sé seo le cásanna is lú tromchúis i gcás nach bhfuil Rabhadh Foirmiúil faighte roimhe sin ag an ógánach agus go meastar gur leor an cineál seo maoirseachta. Tarlóidh sé seo uair amháin gach dhá mhí nó gach trí mhí.

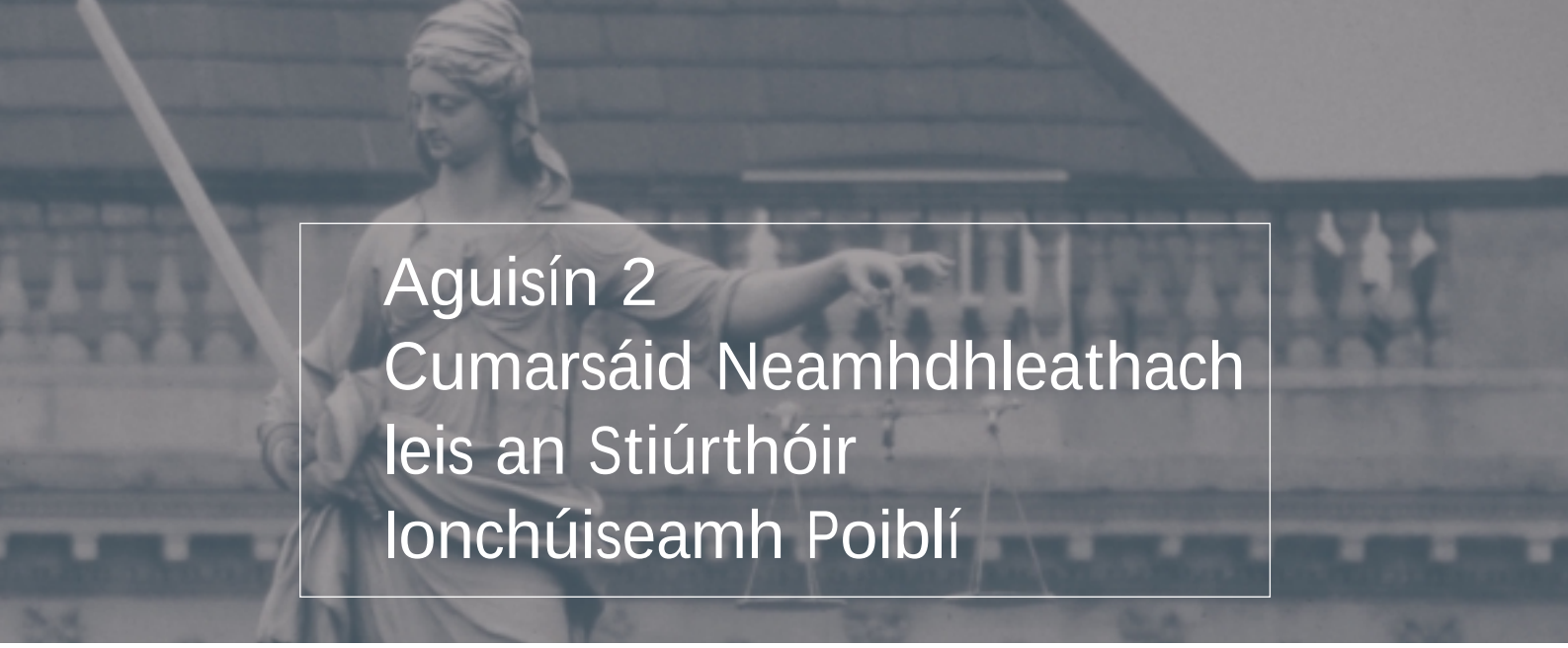

Aguisín 2
Cumarsáid Neamhdhleathach leis an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí

Tá téacs alt 6 den Acht um Ionchúiseamh i gCionta, 1974, agus alt 2(4) den Acht um Cheartas Coiriúil, 1993, leagtha amach anseo mar áis tagartha:

An tAcht um Ionchúiseamh i gCionta, 1974

6. (1) (a) Faoi réir forálacha an ailt seo ní dleathach cumarsáid a dhéanamh leis an Ard-Aighne ná le hoifigeach don Ard-Aighne, leis an Stiúrthóir ná le hoifigeach don Stiúrthóir, leis an Stiúrthóir Gníomhach, le comhalta den Gharda Síochána ná le haturnae a ghníomhaíonn thar ceann an Ard-Aighne ina cháil oifigiúil nó thar ceann an Stiúrthóra ina cháil oifigiúil, d'fhonn a thabhairt go ndéanfaí cinneadh go dtarraingeofaí siar nó nach dtionscnófaí imeachtaí coiriúla nó aon chúiseamh áirithe in imeachtaí coiriúla.

(b) Má thagann duine dá dtagraítear i mír (a) den fho-alt seo ar an tuairim gur sárú ar an mír sin cumarsáid áirithe, is é dualgas an duine gan a thuilleadh airde a thabhairt ar an gcumarsáid.

(2) (a) Ní bhaineann an t-alt seo—

(i) le cumarsáidí ó dhuine is cosantóir nó is gearánach in imeachtaí coiriúla nó a chreideann gur dóigh dó a bheith ina chosantóir in imeachtaí coiriúla, ná

(ii) le cumarsáidí ó dhuine a mbeidh baint aige leis an ábhar go pearsanta nó mar chomhairleoir dlí nó liachta do dhuine a mbeidh baint aige leis an ábhar nó mar oibrí sóisialach nó mar dhuine de theaghlach duine a mbeidh baint aige leis an ábhar.

(b) San fho-alt seo ciallaíonn "duine de theaghlach" ban-chéile, fearchéile, athair, máthair, seanathair, seanmháthair, leasathair, leasmháthair, mac, iníon, ua, banua, leasmhac, leasiníon, deartháir, deirfiúr, deartháir leasghaolmhar, deirfiúr leasghaolmhar, duine is ábhar d'ordú uchtála, nó a bhfuil ordú uchtála déanta ina fhabhar, faoi na hAchtanna Uchtála, 1952 agus 1964.

An tAcht um Cheartas Coiriúil, 1993

2. (4) Beidh feidhm ag alt 6 den Acht um Ionchúiseamh i gCionta, 1974, (lena dtoirmisctear cumarsáidí áirithe maidir le himeachtaí coiriúla), fara aon mhodhnuithe is gá, maidir le cumarsáidí a dhéantar chuig na daoine a luaitear san alt sin d'fhonn tionchar a imirt ar chinneadh maidir le hiarratas faoin alt seo mar atá feidhm aige maidir le cumarsáidí den sórt sin a dhéantar d'fhonn cinneadh a dhéanamh i dtaobh imeachtaí coiriúla a tharraingt siar nó gan imeachtaí coiriúla nó aon chúiseamh áirithe in imeachtaí coiriúla a thionscnamh.